

CHOCOLAT MENIER

A világ legnagyobb gyára. 50,000 kilo. Naponkénti eladás

Kapható minden fűszer- és csemegé-kereskedésben és cukrászdában. 7375

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNÉVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítva 1847.

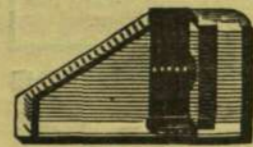
Brausweller János

szab. óronométer- és másféle felújítások a reménytelir ingáczáknak stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Minden nő, ki eleganciára és csínre valamit ad, ruha-aljának beszegésére kizárólag **„Ideal”** szabadalmazott bársny sujtást használ. Kapható a monarchia minden szabó-üzletében. 7308

Új javított **Accord citera.** 7324

a melyen b. ki, tanító és a köta ismerete nélkül egy óra alatt játszani megtanulhat. Ennek a pompás hangszernak 20 húrja, 3 manulája és fűszegesen szép hangja van. Ára 1 ft 75 kr., porto és láda 50 kr., 2 darab 3 forint 25 kr., porto és láda 80 kr. Utánvét mellett. Megrendeléseket elfogad **Suhr Henrik, Neuenrade, Westfalen.**

Menyasszonyi selyemkelmék

tábr, fekete és színes, a jó viselkedést jótálló-levéll. Közvetlen beutalásnál forrás magánosok részére, porto- és vimmentesen iszai gyári árakon a hához szállítva. Eszer meg ezer elismeré levél. Melyik színekből óhajt ön mintákat?

GRIEDER ADOLF ÉS TSA

királyi szállítók
selyemkeltő-gyárak szövetsége Zürich. 7374

A női szépség

emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkifinóbb, teljesen ártalmatlan, vegytiszta és zsírmentes készítmény a **7163**

Margit Crème.

Rövid idő alatt szüntet szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtájkát (mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat és himlőhelyeket, még koros egyéneknek is tude bájos arczzint kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint. **Margit hőlgyörp 60 kr., 3 színben. Margit szappan 35 kr. Margit fogpép (Zahnpaste) 50 kr.**

Készítő FÖLDES gyógyszerháza,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: **Török József gyógyszerháza,** Budapeston Király-utca 12.

VASÁRNAPI UJSÁG

46. SZÁM. 1897.

BUDAPEST, NOVEMBER 14.

44. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és j. egész évre 12 frt. **Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 8 frt. **Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre 5.— **Külföldi előfizetésekre** a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

POLITIKAI UJDONSÁGOK egyúttal félévre ... 6 . **Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK** félévre ... 4 . **Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK** félévre ... 2.50

MÁRKUS JÓZSEF ÉS HALMOS JÁNOS.

EKÉT FÉRFIÚ neve nagyfontosságú Budapest jövőjére nézve. Az egyik régi név, a másik új, de mindkettőnek viselője húsz évnél régebben áll a főváros szolgálatában, s a tehetség és fáradhatatlan munkásság érdemeért emelte a közbizalom az egyiket a főpolgármesteri, a másikat a polgármesteri nagy hatáskörű és sok felelősséggel járó díszes állásra.

Márkus József hivatalnoki pályafutása egyike a legérdekesebbeknek. Emelkedésében, melylyel a fogalmazói állásból 22 év alatt a főpolgármesteri székbe jutott, kétségkívül része volt

a szerencsének, de ez semmit sem von le érdemeiből. Ezeknek a kiváló érdemeknek, széles körű képzettségének, buzgalmának, feddhetetlen jellemének és mindenkit lekötelező szertetreméltóságának köszönheti, hogy alig egy évi polgármesteri hivataloskodása után a király és a törvényhatósági bizottság egyező bizalmából a főpolgármesteri méltóságra lépett elő. Pedig ezt az állást nemcsak nem kereste, hanem épen húzódozott tőle, s csak akkor vállalkozott rá, mikor belátta, hogy e lépést tőle a közérdek kívánja. Azt hitte ugyanis, hogy ő mint első polgármester többet tehetne a főváros érdekében; hogy mint a székes főváros legelső tiszt-

viselőjének, inkább módjában volna húsz éves hivatalnoki pályáján szerzett tapasztalatait érvényesíteni, s a főváros szellemi és anyagi előhaladását, fejlődését munkálni és előmozdítani.

Mint hogy azonban a főpolgármesteri szék betöltésénél a kormány és a főváros törvényhatósági bizottsága egyértelműleg az ő személyében állapodott meg, és a korona bizalma is ő felé fordult, nem lehetett kitérnie a megtisztelő kitüntetés elől. Az új főpolgármester életrajzát s köztisztviselői pályafutását egy évvel ezelőtt, mikor polgármesterré választották, már részletesen ismertették. Ezúttal csak annyit ismétlünk röviden, hogy 1852-ben szüle-

Selyemáruházunkban a karácsonyi occasió-eladás megkezdődött.

A mélyen leszállított, de szabott árak mellett csakis a raktáron levő új és szolid árak kerülnek eladásra tájékozásul felajánljuk ezekből a következőket:

Tiszta selyem lyoni foulard, métere **48 kr., 65 kr. és 75 kr.**, valódi chinai és japán pongis métere **88 krajczár** és feljebb, taffetas damier (pepita) fekete-fehér, tiszta selyem métere **98 kr.**

taffetas damier (pepita) gyönyörű színekben métere **1 ft 05 kr.**, fekete damassé, tiszta selyem, métere **85 kr.**, **1 ft 05** és feljebb, mintázott sicilienne minden színben métere **1 forint 05 krajczár.**

Az árak minden cikkben számokkal vannak jelölve, így tulbecslés vagy alku ki van zárva.

A mélyen leszállított árak csakis november 10-től december 31-ig maradnak érvényben.

SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA

lyoni és párisi selyemkeltő-különlegességek áruháza
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

Magyarországon a legelső és egyetlen.

Dr. PALÓCZ IGNÁCZ

v. Jst.-János körhízi orvos Budapeston, k. jogegyetemen tanár. 7363

TERMÉSZETES GYÓGYINTÉZETE

Bendelő intézet: Budapest, Vámház-körut 7. I. em.
Rendelés: délelőtt 10—12 óráig és délután 3—5 óráig.

A legtöbb hevény és idült betegségnek a természetes gyógymóddal lehet biztos és maradandó gyógyulást elérni. Tágas gyógytermeim még a szakértők által is elismert tökéletességgel vannak berendezve. A gyógyintézetemben berendezett, korszakalkotó villamos fénnyűró, villamos homokfürdő és rezgő masszázsa meszo fölhatják az összes meleg- és iszapfürdők hatását, különösen hasznosak vese- máj- és gyomorhajoknál, eszós és közzvényes bántalmaknál és a csontok elgörbüléseinek. Elektromasszázs, villamos zuhanyozás és villamos vízfürdő kitűnő hatásuk, női bajok, migrin és valamennyi ideggyengeségből eredő betegség ellen. Légszerek alkalmazása, sűrített és ritkított levegő beszívása megbecsülhetetlen az asma és tüdőszeszűri ellen. Reflektált villamosfény biztosan gyógyítja a fekélyeket. Ezeket még kiegészítik: Thure Brande-fele masszázsa, Kneip-kúra, gőzölések, pontos diétamegyszabás, svédgimnasztika stb.

„A Természetes Gyógymód Kézikönyve” írta Dr. Palócz Ignác.

Megbecsülhetetlen tanácsadó mindenkinél az egészség megóvására és a betegségek megszüntetésére. A ki ezen könyvet elolvassa, önmagának és családjának házi orvosává lehet. Kapható és megrendelhető a szerzőnél és minden könyvtárársaságban. Ára 3 korona.

Pessty társaság körkép palotájában
Városliget 7173

Krisztus a keresztfán és Jeruzsálem

óriási körkép. Látható.
reggel 9 órától este 6 óráig.

Az esti órákban villanyvilágításnál.
Belépő díj 50 kr.
Gyermekjegy 30 krajczár.

La Première Marque du Monde

GUERLAIN

Parfumeur. — Fabrique à Bécon-les-Bruyères (Seine). — Magasins: 15, Rue de la Paix, PARIS

“Eau de Cologne Nigémondienne”
Délicieux parfum très apprécié pour la toilette du Corps.

“Crème de Fraises”
Cold-Cream Spécial
Pour tonifier et adoucir la peau.

“Jardin de mon Curé”
Extrait pour le Mouchoir
Remarquable par sa distinction.

“Savon Sapocesti”
au Blanc de Baleine.
Absolument neutre pour la figure et les mains.

MÁRKUS JÓZSEF FŐPOLGÁRMESTER.

HALMOS JÁNOS POLGÁRMESTER.

Erdélyi 'enyképei után.

tett Szombathelyen, s miután jogi tanulmányait a budapesti egyetemen elvégezte, kezdetben hírlapírásai foglalkozott, majd 1875-ben, mikor a Tólay István által szerkesztett «Nemzeti Hírlap»-nál a fővárosi ügyek rovatának vezetője volt, fogalmazó-gyakornokká nevezték ki a fővárosost. 1876-ban már Kamer Mayer polgármester mellett elnöki segéd, három évvel később tanácsjegyző, 1885-ben pedig főjegyző lett. 1890-ben tanácsossá, 1893-ban az elhalt Alkér Gusztáv helyére alpolgármesterré, 1896 november 25-én pedig a nyugalmába vonult Kamer Mayer helyébe polgármesterré választották meg.

Erős egyénisége, nagy készütsége és tekintélye elég biztosítékot nyújtanak arra, hogy tehetségét és képességeit mint főpolgármester is üdvösen fogja érvényesíteni a főváros ügyeinek vezetésében.

Halmos Jánosnak csak a neve új, különben ő is régi ember; mert mint *Haberhauer* János már 24 év óta állt a főváros szolgálatában. Márkusnak főpolgármesterré történt megválasztásakor ő volt az egyetlen, a kit utódjává emlegettek, s folyó hó 8-án egyhangúlag meg is választották. És neki első dolga volt addigi német nevét a magyar *Halmos* névvel fölcserélni, s már hivatalos esküjét is ezen a néven tette le. Mint Magyarország fővárosának első tisztviselője, egy percig sem akarta tovább viselni német nevét, jól tudván, hogy a hazafiság külső-égeken is nyilatkozik, s példát akarván adni azoknak, a kik álszeméremből röstek megvalni idegen hangzású családi nevüktől.

A rohamosan fejlődő, szépséges magyar főváros élére Halmos Jánosban olyan ember került, a kinek negyedszázados működése jogosulttá teszi polgártársainak azt a reményét és meggyőződését, hogy a jövő nagy feladatainak megoldásában mindenkor a közértelet tartva szem előtt, kiváló sikere és eredmények fognak fűződni újabb szerepléséhez.

Az új polgármester a közigazgatásnak már több ágában működött, s mint hivatalnok lelkiismeretessége, buzgóssága és alapos képzettsége mellett nagy szerénységével és finom modorával úgy tisztartásai, mint főlebbvalói részéről osztatlan elismerést és szeretetet vívott ki. Társadalmi körökben is közbecsülésnek és népszerűségnek örvend.

Életrajzi adatai a következők:

Halmos János polgármester 1847-ben született Budapesten, hol atyja a Terézvárosban iparos és háztulajdonos volt. Középkorától és az egyetemét végezve, ügyvédnek készült s Burián János irodájában dolgozott. 1873-ban azonban ott hagyta az ügyvédi pályát, mert a terézvárosi előjáróság jegyzőjéül választották meg. Kilencz évi városi szolgálat után tanácsossá választották s az adóügyosztály vezetését bízták rá. Mint az adóügyosztály vezetője két memorandumával a kormánynál is föltűnt. A kormány ugyanis az egész adókezelést államosítani akarta. Már készen volt a törvényjavaslat is, a mikor Halmos János kétkötetes memorandumát megírta. Ebben nyíltan elmondta a közönség jogos panaszait s jelezte azt az irányt, a melyben az adókezelést reformálni kellene. A memorandum annyi meggyőző okot hozott föl az adókezelés államosítása ellen, hogy a kormány a tervet egészen elejtette. Másik memorandum a Osztrák-magyar bank közési adójáról szólt. A törvény értelmében a pénzüzetek főzletei a közési alapba, fióküzletei a közmunkatanács által kezelt fővárosi alapba fizetik közési adajukat. Az adóhivatal a kormány rendelkezése az Osztrák-magyar bank mint főüzlet adóját is a fővárosi alap javára emelkednek ebből ég felé: a «Gédé» és a «Szálak». A völgy mélyén, a hová az innessó völgyoldal meredeken ereszkedik le, a Tyi-Dzsáni folyó hőmpolygóva a tenger felé; hullámai tajtékkozva szökölnek át a medrébe szórt szikla-

Halmos János memorandumának az az eredménye lett, hogy a kormány kénytelen volt külön törvénynovellával intézkedni a bank adójáról. Később a közegészségügyi osztály vezetője lett s ott készítette a kórházaknak ma is érvényben levő alapszabályait. Az ő kezdesére építette a főváros a Szent-László kórházat. Halmos indította meg a mozgalmat, hogy a házi és utczai szemetet a főváros határára kívül rakják le. Mint a pénzügyi osztály vezetője ő járt közben az ötven milliós kölcsön érdekében s az ő fáradságos munkájának az ügyességének volt köszönhető, hogy a főváros olyan olcsó kölcsönhöz jutott. Egy éve sincs, hogy a törvényhatóság nagy többsége alpolgármesterré választotta s most egyhangúlag polgármesterré kiáltották ki.

ŐSZI HANGOK.

Síró fák.

Sír a kertünk minden fája,
Siratja az elmúlt nyarat,
Siratja a napos madárt,
Siratja a dalosugarat.

Oh, hogy a fa, mint a könnyet,
Minden lombját úgy elsírja!
Hány örömmel volt bölcsője!
Hány örömmel lett a sírja!

Üres fészek.

Némán néz a szürke égre,
Üresen a kihűlt fészek,
Melegét már szertefútták
Fütyöröszve a szélvésznek.

Vadgalamb pár turbékolt itt
Boldogságot, hű szerelmet,
Sűrű lombok sutngósa,
Andalító zene mellett.

Turbékol-e még, ki tudja!
Tán a tollát a szél horjaja?
Oh, mért nem itt temette el
A fa hulló, sárga lombja!

Tó partján.

Hullnak a levelek,	Szerelmes ifju pár
Hullnak a virágok,	Csónakázik vígan,
Sárguló fák alatt	Könnyű kis csónaknak,
A tó partján járok.	Mint a fecske illan.

Elsuhan az élet,
Mint vizen a csónak —
Elszárad a fa is,
Jó lesz koporsónak!

Koporsó.

Ez a föld egy nagy koporsó:
Ember, állat temetője,
Hulló rózsza, összetört szív
Könyázott szemfedője.

Ki ismeri meg a porát
Királyoknak, koldusoknak?
A galambok, a viperák
Egyenlően porladoznak.

A csillag is földre hull le
Kialudni csöndes estén —
Költőnek is jut egy kis hely
Megpihenni édes kőben.

Pósa Lajos.

NEHÁNY NAP JÁVA SZIGETÉN.

Naplőjegyzetek. (Vége.)

Ira Reményi Ferencz.

Előttünk a világ legkiesebb látkepe tárult fel. Egy széles és mély völgyalap választja el az emelkedést, a melyen Buitenzorg fekszik, a sziget belsejében tovahúzódo hegylánczolatlól. Két hatalmas vulkán tarajozott körvonalai emelkednek ebből ég felé: a «Gédé» és a «Szálak». A völgy mélyén, a hová az innessó völgyoldal meredeken ereszkedik le, a Tyi-Dzsáni folyó hőmpolygóva a tenger felé; hullámai tajtékkozva szökölnek át a medrébe szórt szikla-

görgötegeken; partjain dús tropikus erdősség terül el, itt-ott maláj falucskáktól szakítva félbe. Túlnan világoszöld róz-aföldek húzódnak fel a sötétlő tűzhányók lábaihoz. Itt nincs semmi, a mi az európai ember lázas tevékenységét, a pénzért, a hírnévért, a létért való örök küzdelmét s az azokból származó szüntelen gondokat eszünkbe juttatná. Azok a barna emberek, a kik ott a folyó partján egyszerű kunyhókban élnek, mintha csak egy más csillagzatnak a szülőttei volnának, oly egészen más kedély nyilatkozik lényükből. Derültek és nyugodtak. Látszik, hogy birják azt, a mire szükségök van s többet nem kívánnak.

Váratlan mennydörgés zaja riasztott föl minket nyugalmas szemlélődésünkből. Az azelőtt még tiszta égre sötét, páratérhes felhők vonultak föl szokatlan gyorsasággal. A mennyei seregek összecsaptak, föl-fölvillant cikázva ágyúik süstörgő tüze, fülsiketítő csattogó robajtól követve. Süvöltve hullott alá, megszállhatatlan nyilakként a zápor. — De a mily gyorsan keletkezett, oly gyorsan el is múlt a zivatar. Tíz perc múlva megszűnt a zápor, a felhők tova vonultak s ismét kisütött a nap, de már megtört erővel. Az előbbi lankasztó hőséget kellemes hűvösség váltotta fel. Az egész természet új életre látszott ébredni.

E tünemény itt naponta s majdnem ugyanazon órában ismétlődik a száraz évszak alatt. Így gondoskodik a természet arról, hogy a nap heve ne perzselje el az esős évszak ételadó nedvől fakadt duzzadó tenyészetét.

Felhasználva a hőmérséklet kedvező változását, sétálni mentünk a helységben. Az európaiak lakházai itt is a már ismeretes bungalow-stílusban épültek s hosszú sorokban húzódnak a botanikus kert körül. Valamint Batáviában, úgy itt is a kínai elem már szép számban hozzásegődött a hollandihoz és általában a sziget északi s középső részén igen elszaporodott. A kínai ugyanis jól tudja, hogy európai uralom alatt rend és biztonság van, a mire nagy sulyt fektet, mert olyan helyt, hol kis számmal van, igen félnek. Tudja azt is, hogy az európai nagykereskedő és birtokos mellett még igen nyereséges közvetítő és kiskereskedést folytat a kínai. Tény, hogy nem egy élelmes czopfviselő tett már szert tetemes gazdagságra és birtokra. Mindennek a szegény ügyefogyott maláj adja meg az árát s nem esoda, hogy ellen-szenrük a kínaiak iránt nagy. Ez ellenszenv föbb izben már vérengzésre is adott alkalmat. Így a múlt században csak egy napon 10,000 kínait mészárolták le a feldühödött malajok.

Séta közben egy laktanyához érkeztünk. Kiváncsiak lévén a hollandi gyarmat-katonaságot közelebbről megismerni, beküldtük névjegyünket a szolgálattevő tiszthez, a ki készséggel megengedte a belépést és vezetett is bennünket. A laktanya elrendezése igen czérszerű és a kormány bőkezűségére vall. Pavilonokba van osztva, melyekben külön-külön laknak az európai és a maláj katonák. A rend és tisztaság példás. A legfeltűnőbb s a mi elveiktől merőben különböző intézmény azonban a katonák hivatalosan megengedett házas, vagy helyesebben mondva páros élete. Minden európai és maláj katonának megvan a maga élettársa (majdnem csupa maláj nő), a ki vele él a laktanyában. E nők mint tisztogató, mosó- és szakácsnők hasznos szolgálatot végeznek; háborúban rendes csapatokra osztva mint markotányosnők követik a hadsereget. Minthogy az európai katonák, leszolgálva a kikötött éveket, többnyire visszatér hazájába s hátrahagyja családját, a kormány gondoskodása kiterjed az apátlaná vált gyermekek nevelésére is, külön intézeteket állítván számukra.

Másnap ismét igen korán keltünk, mert már reggeli 6 órára föl volt f. g. a koozi, a melylyel Szindanglájig utazandók voltunk. A mikor azonban megpillantottuk a kitűzött órában elé-dőező járművet, szerettük volna meg nem rendeltté tenni. Hisz ehhez az ördögös, gör-dülő lélekvesztőhöz képest a tegnapi «zadó» valóságos diszhintó volt! A két keréken himbálódzó földtől kas oly szürke és alacsonyra volt szabva, hogy lehetetlen volt abban testünket, végtagjainkat s podgyászainkat egyszerre elhelyezni. Ugy segítettünk hát magunkon, hogy lábainkat, ha utunk nem épen valamely helységeen vezetett át, kilógattuk a koozi oldalán.

JÁVAI MALÁJ TÁNCZOSNÉ.

Khinai kocsisunk, attól tartván, hogy a sok fészkelődés közben hosszú czopfját valami baj érhetné, jónak látta annak végtel zekéje zsebébe dugni. Ekkép biztosítván feltét díszét, rágyújtott egy pálmalevélbe burkolt szivarkára s teljes egykedvűséggel fumigálta a világot. Pedig oly gyönyörű volt itt a világ, hogy mi ketten, kényelmetlen helyzetünk mellett, nem győztük szépségét csodálni! Pompás viradat volt, a keleti égen oly ragyogón lobogott a hajnalpir, mintha valami kitörő vulkán visszénye volna; üde, balzsamos szellő kelt a hegyek felől, meg-megbólintva a pálmákat, a melyek álmódóva hullatták a harmatot. A Tyi-Dzsáni partján fekvő falucska lakossága épen ébredezni kezdett; itt-ott megnyílt a bambusz-gerincezetre feszített, tarkára festett pálmalevelekből álló kunyhók ajtaja; nők és férfiak a folyó tisztító habjai felé siettek; mások még ott nyújtózkodtak az emelkedett fekhelyekre terített bambuszgyékényeken.

Áthaladván a völgy teknőjét borító rizsföldeken, utunk mindinkább emelkedni kezdett és sűrű erdőségek közé vezetett. Hogy a kocsin — és magunkon is — könnyítsünk, leszálltunk s bemélyedtünk az erdőbe. Jenő úgy vélekedett, hogy az ilyen erdőben bizony lehet mindenféle vad. Véleményében megerősítette egy véletlenül arra vetődő maláj síheder, a ki váltig állította, hogy ő jó «sikari» (vadász, hajtó) s ismeri minden vadnak a nyomát. Nyomot találtunk is eleget, sőt friss vadkantúrásokot is, de vadat nem. Így tehát meg kellett elégednünk azon élvezettel, a melyet az ilyen csodás növényvilág közti bolyongás nyújt. Itt láttuk először a gyönyörű ramazala-fát, mely e vidéken egész erdőségeket képez. Mintha valami templomban volna, oly magasztos hangulatot kelt az emberben az ilyen ramazala-erdő. Hatalmas, ágatlan törzsei oszlopokként emelkednek fel óriási magasságig, a hol aztán sűrű lombzatot fejtenek ki, a mely egy végtelen kupolához hasonlólóg fűdi be a természetalkotta istenházat. Az itt-ott beszivárgó napfény, zölde felhomálylyá változva át, emeli a rejtelmes, ünnepélyes hatást. A mint így beljebb-beljebb hatoltunk az erdősségbe, egyszerre csak egy rejtett tengerszem-nél bukkantunk ki. Zölde vízával egy töleseralakú sűrű növényzettel borított völgy alját töltte meg, mely valószínűleg egy kihűlt vulkán krátere volt.

Ez érdekes helyről visszatértünk az ország-útra, a melyen nem sokára elértük a Mengamendong-szorost. Ez már 5000 lábnyi magasságban fekszik. Túlnan látszik ama terjedelmes fensík, a mely a Gédé és Szálak vulkánok és a sziget keleti része felé húzódo hegységek alapját képezi. Kocsink ott várakozott a szorosban; a mi czopfjeltő kocsisunk pedig egy útszéli lazakonyha lócáján guggolt s nagy mohón habzsolta a főtt rizst egy roppant nagy findszá-ból; közé-közbe fapalczáscskáival végnyehány eléje helyezett eszéből hal- és fűszerdarabo-

kat piszkált ki, jobb íz adva ekkép az egyszerű rizs-lakomának. Jólakván, megindította a kocsit, a melyen aztán minden baj nélkül délutáni 2 óraker megérkezünk a cinchona-, tea- és rizsültvények közt fekvő Szindanglaja helységbe. A kormány sanatoriumában elég üres szoba lévén, az előzékeny főorvos engedelméből oda szálltunk. Az épen a reistafelnél egybegyűlt társaság különben is jobbára átu-tazó idegenekből állott (volt köztük egy magyar úr is). A többiek üdülők voltak, a kik dyssenteria, láz s egyéb tropikus bajok következtében jöttek föl az egészséges és Batáviánál sokkal hővösebb éghajlatú gyógyhelyre. Minket leginkább két útiportól elrejtett úri ember érdekelt, a kiknek beszédéből kivettük, hogy épen a Gédé megmászásáról tértek vissza. Kérdésünkre szivesen Svájczban, bevett szokás, hogy az utazó a napfölkeltét nézi meg a hegy csúcsáról. Csakhogy Svájczban az illető csúcsoknak közvetlen közelében vannak a hotelek, míg itt előbb 9 órai fáradságot utat kell megtenni a túristának, hogy pihenő helyre juthasson.

Miután fölfogadtuk a két maláj vezetőt, a kik már a múlt éjjel megmászta a Gédét, a két említett úri emberrel este 9 óraker után indultunk. Az egyik maláj éltebb férfiú volt, a másik ifjú: atya és fiú, a mint később kitudt. Mindegyik vállán egy, a végén felgömbített bambuszrudat vitt, míg kezében egy bambuszcsövet tartott. A rudnak két végére az eleséget és egyéb podgyászunkat tartalmazó kosarak voltak föllakasztva, a csövek pedig fáklyaként szolgáltak, a mennyiben kőolajjal voltak megtöltve, a melyben egy égő rongydarab úszott mint bél. Ekkép fölszerelve s ily különös világítás mellett haladtunk át a már mélyen alvó helysége s később a fensíkon, mely a hegyek lábáig terjed. Eleinte gyorsan jutottunk tovább, az út jó volt s csak alig észrevehetően emelkedett.

Egy óra múlva azonban sűrű őserdőbe értünk, mely aztán egész a vulkán kúpjáig nem is szűnt meg. Az út, a hegynyúlványok közé kigyózza, gyors emelkedésnek indult. A fák és bozót képezte áthatlan sűrűség oly keskenyre szorította az utat, hogy csak egyenként haladhattunk. Mindegyikünk előtt a vezető haladt, bambuszfáklyájával világítva. Szükség is volt erre, mert a már itt-ott jelentkező vulkanikus termékek, az út egyik oldaláról a másikra átnyúló ágak, folyandárok és elesett törzsek nagyon megnehezítették a járást. Látszott az úton, hogy ritkán járják; a gyorsan növelő természet már majdnem hatalmába kerítette. Egy pataknál aztán megszűnt az út; eleinte ugyan azt hittük, hogy a másik parton folytatódni fog, de a mint vezetőink minden tévovás nélkül a patakon fölfelé kezdtek gázolni, észrevettük, hogy az út élelmes készítője egyszerűen fölhasználta a patak medrét mint természetalkotta kész medret. E furfangosságunk lábbelijeink adták meg az

árát, melyek tökéletesen elázta. Egy idő múlva ugyan ismét embervágtá útra akadtunk, de ez sem volt szárazabb. A különbség csak az volt, hogy most nem alólról, hanem felőlről jött a víz. Oly szűk volt t. i. az út, hogy kezünkkel, vállainkkal folytonosan szét kellett hajlítani az ágakat és galyakat, minek folytán a rajtuk függő nehéz harmatcseppek esőként hullottak ránk. Különben is a szokatlan mászás és erőlködés és az őserdő fölléte, melegházszerű levegője folytán csak úgy folyt rólunk az izzadság. Rövid idő múlva csurom víz voltunk és hova-tovább lankasztó bágyadság vett rajtunk erőt. Eszünkbe jutott, hogy a sanatorium gazdasznya mindenféle erősítő és frissítő italokkal látta el kosarainkat. Egy keresztbe dőlt hatalmas fatörzsnél megálltunk tehát pihenőt tartani.

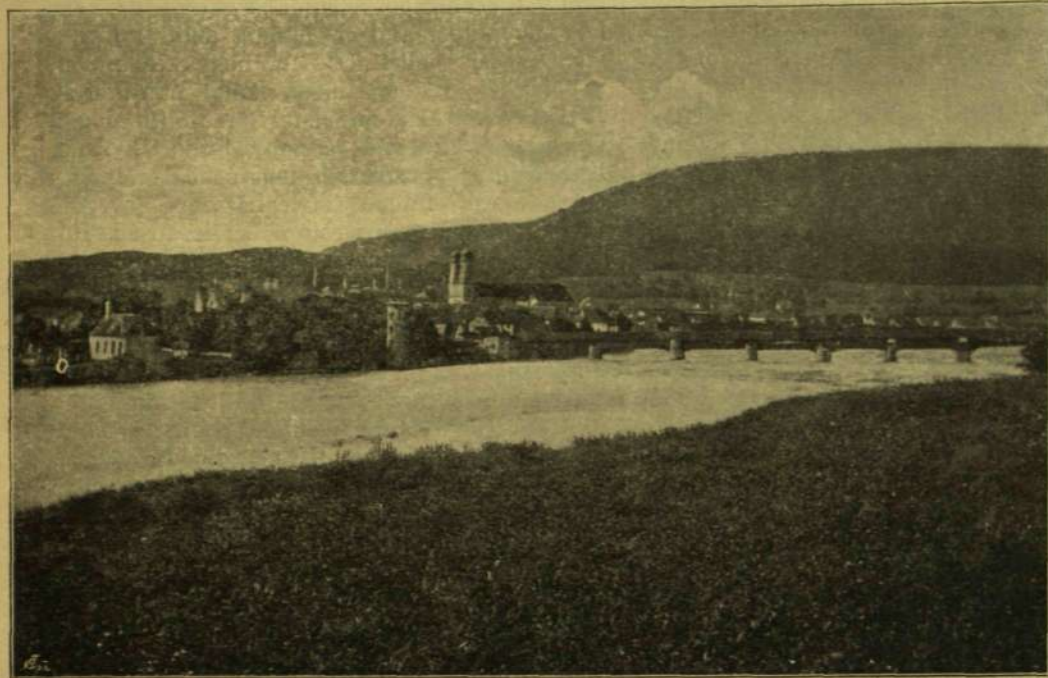
A mig falatoztunk és iddogáltunk, a fiatal maláj fölhasználta az alkalmat, hogy egy keveset aludjon. Szegény fiú halálra volt fáradva még a múlt éjjeli úttól. A szívósabb öreg valamí jávai dalt dúdolt s örvendő szemlélte, hogyan könnyebbitünk mi az ő terhén. Éjfél volt épen. Titokzatos, mély csönd honolt az őserdőben, a melyet csak néha-néha szakított félbe fáklavilágunk által felriasztott madarak szárnycsattogása, a bozót zörrenése, félelmes kúvikoló és vonító hangoktól követve. Méla búgásként hangzott fel valamely közeli hegyszakadékból egy szilaj patak folyása. Szomorú érzelmek lepték el szívünket. Vizsgadolgtunk, hogy mily kényelemmel szendereghetnénk most a sanatorium pompás ágyaiban, ha még idejében fölcusdunk volna utazói lázunkból. De ez ember ne tegyen meg félig semmit, még bolondságot sem. Föl tehát! És mentünk tovább.

Óra óta után múlt, a végkimerültség elkese-redésében már majdnem reményt veszítettünk, hogy a sötét, nyomasztó őserdő valaha megszűnnék, midőn váratlanul felcsillantak feletünk a csillagok, biztató reménysugarakat küldve felénk. Talán már csejálnál vagytunk? gondoltuk. E reményünkben megerősített egy forró patak, mely süstörögve, gözölve, tört elő egy hegynyúlásból. «Ájer api», (tüzes víz) mondta az öreg vezető. Újult erővel ugráltunk vezetőink nyomában szikláról-sziklára a «tüzes» patakon át. Az előttem szökellő alakok, a mint a fáklyák világától vörhenyesre festett gözgomolyok közt föl-fölbukkantak, mintha azok is már a tüzes alvilágból merültek volna föl! — Túlnan újabb családás várt reánk. Még nem a kráterhez, csak a «menházhoz» értünk. Ezen elnevezés alatt négy bambusz-cölöp s egy föléjük feszített pálmalevéllető értődött. Vezetőink tüzet raktak alatta, mi pedig plédeinkbe burkolódva köréje heveredtünk, félig kábult állapotba merülve.

Körülbelül 1 óra múlva fölriasztott az öreg maláj. «Malahari naik!» (nap-fölkelte) mondta, vállamra téve kezét. S valóban, a keleti égen már valami rózsás fény dereguet. Föltápaszkodtunk, tehát s mentünk a mindinkább ritkuló erdőssége át feljebb s feljebb. A fák myrtus-féle bozótokká törpültek, utóbb ezek is elmaradtak; kötégerre értünk lrtározas őserő által egymás fölé dobált sziklák hevertek össze-vissza. Csejálnál voltunk. Utolsó erőnket összeszedve, az előttünk megnyíló kráter széléhez

JÁVAI MALÁJ TÁNCZOSOK.

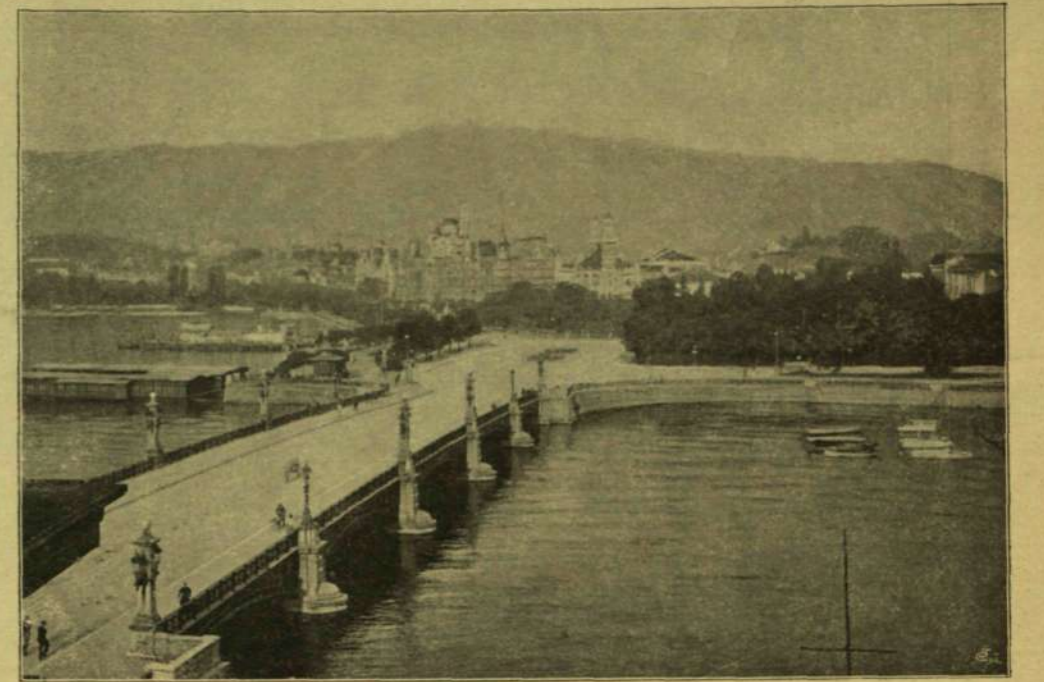
SÄCKINGEN.

A DOGE-PALOTA VELENCZÉBEN.

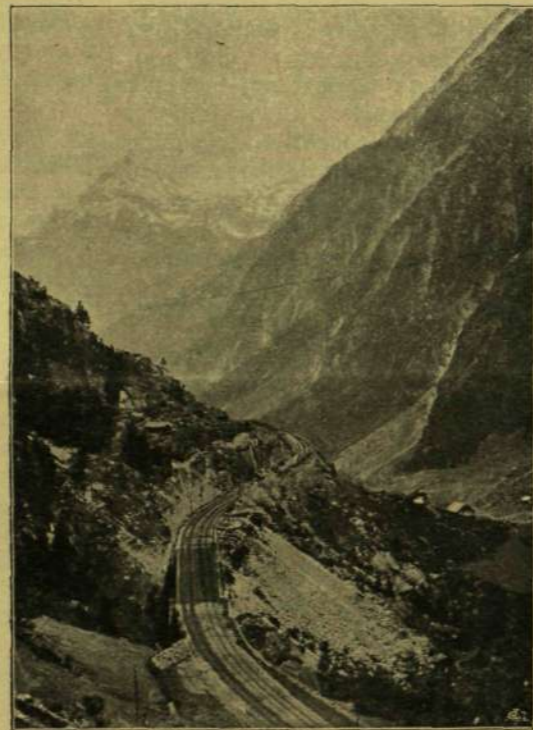
A CANAL-GRANDÉN VELENCZÉBEN.

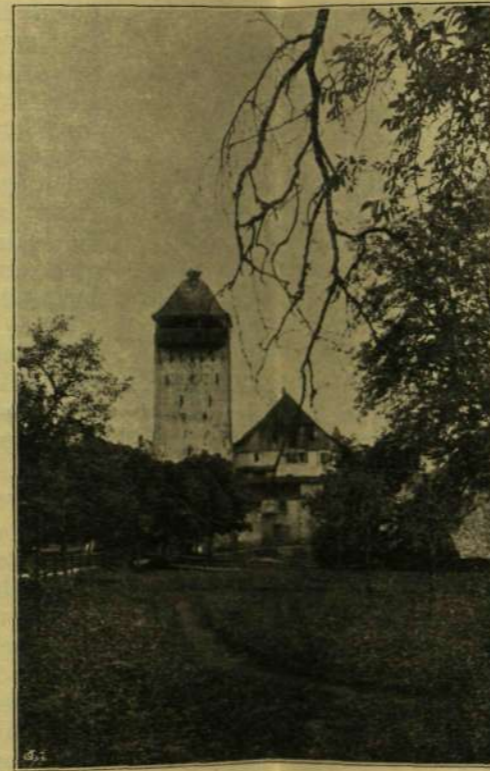
ZÜRICH.

A BODEN-TÓ PARTJA KONSTANZBAN.

RÉSZLET A GOTTHARD-VASÚTRÓL: A REUSS VÖLGYE, HÁTTÉRBE A WINKELLE-CSÚCS.

RHEINFELDEN.

ESCHER VOLT POLGÁRMESTER SZOBRA ZÜRICHBEN.

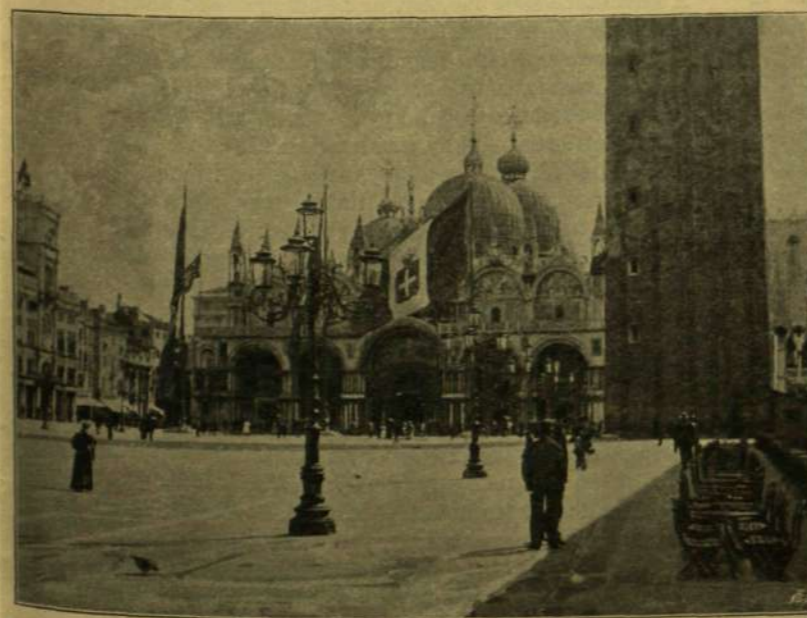
RÉSZLET A GOTTHARD-VASÚTRÓL.

VELENCZE KIKÖTŐJE.

KILÁTÁS A RIVA DEGLI SCHIAVONIRÓL VELENCZÉBEN.
Barlovány Akos amateur fényképe után.

SZENT MÁRK TERE VELENCZÉBEN.

A RAJNA A SCHAFFHAUSENI VIZESÉS FÖLÖTT.

MILANÓI ÉS BUDAPESTI MAGYAR TECHNIKUSOK LEGNANÓBAN. — Kunwald Cézár fénykép-felvételét után.

másztunk. Óriási, tátozó tölcserként nyúlt le az a föld gyomrába. Fojtó szagú, szürke füst szállt föl belőle, hirt adva az örök tűz honáról. És a láthatáron ott lebegett a tűz másik ős forrása: «malahári», a ragyogó, égő nap! Mi szép volt a tájkép, melyet sugari bevilágítottak! A fensiket főd ködből úgy emelkedtek ki a közeli vulkánok és hegyek erdőborította kúpjai, mintha rózsás tengerben zöld szigeteket úsznának. Fásultságunkban is hosszan, csodálva szemléltük e tündéri képet, s alig tudtunk tőle megválni, hogy ismét visszatérjünk emberek közé az emberfeletti erők hazájából.

Délután 3 óra volt, midőn törődött tagokkal a szanatoriumba visszaérkeztünk. 18 óráig voltunk útból! De ki is gyógyultunk az «utazói lázból». Nem volt egyéb kívánságunk többé, mint a hátralevő napokat kényelmes élvezetek közt tölteni el.

Másnap reggel kinyugodván magunkat, a legközelebbi vasúti állomásra, *Tjibeber*-be hajtottunk, a honnét 10 óráig reggel *Szukabumi*-ba érkeztünk. Itt menten fölkerestük a Treub úr által ajánlott ültetvényeseket. Ezek, két kivándorolt német úri ember, igen szívesen fogadtak bennünket s hallván, hogy tulajdonképpen ők miattuk kerestük föl Szukabumit, nem is engedték meg, hogy hotelbe szálljunk, hanem rögtön berendeztek bungalójuk két szobáját számunkra. Sok család után végre elértük vágyaink célját. Jenő tetszése szerint választhatott a legjavaiabb pillangók és egyéb rovarok között, a melyeket a két amatőr-gyűjtő készséggel rendelkezésre bocsátott. És vadászati szenvedélyünk is kielégítést nyert. Előző-kény házigazdánk ugyanis még aznap délután vadkanvadászatot rendeztek a környéken tiszteletünkre. S dacára annak, hogy hajtókat nem lehetett szerezni s így mindössze csak néhány «sikari» (benszülött vadász) ügyességére voltunk utalva, elég szép eredménnyel végződött a vadászat. Négy elejtett vadkannal vonultunk be diadalmasan a városba. Barátaink akkép vélekedtek, hogy e vadászserenészt illendő torral kell megülni. Ezért tehát, a mint este az asztalhoz ültünk, fölhozdattak minden jó és exotikus ételt, a melyet hamarjában el lehetett készíteni. Ki is járt érte a dicséret a ház két asszonyának, a kik velünk egy asztalnál vettek részt a lakomán. Azért említem ezt fel külön, mert a két érdekes hölgy a különben annyira megvetett benszülött lakosságól származott. Vacsora után ismét kellemes meglepetés várt reánk. A mint ugyanis a nők fölívást követve, kiléptünk a verandára, hogy ott igyunk meg a szokásos why-kit szódásvízzel, hangos újjongással fogadtak bennünket. A kert pázsitján vagy 30 maláj nő volt egybegyűlvé, a kik három kört képezve elhelyezkedtek előttünk. A hangszerekből, melyeket egyikük-másikuk kezében tartott, megtudtuk, hogy táncosnókkal van dolgunk. Helyeiket körülzúdítotték bambuszszövegekkel s megkezdődött a tánc mind a három körben egyszerre. Egyszerre csak egy-egy nő táncolt, a többiek énekeltek és zenélték hozzá. Minthogy mi ketten az énektől szöveget sajnálattunkra nem értettük meg, csakis a tánc mozgólattal és a dallam menetét követhettük figyelemmel. A mennyire barátaink fölvilágosításából követ-

kezethettük, a táncosnók itt is, mint Elő-Indiában, a népköltészet hivatásos terjesztői és előadói.

Hogy a malájoknak van drámai költészetük is, arról a következő nap estéjén győződünk meg. Sokat hallottunk már a «wajang»-ról, a hogy Jáván a színi előadást nevezik, s ezért örömet egyeztünk bele házigazdánk ajánlataiba, meglátogatni Szukabumi maláj színházat. Ugy tapasztaltuk, hogy a benszülöttek nem kevesebb érdeklődést viseltek az előadás iránt, mint mi. A mint ugyanis az egyszerű faépülethez közelítettünk, mely színházként szerepelt, csak úgy tátongott körülötte a barna közönség, sűrűn ellepve a szegények számára készített benézőket, melyek bambuszrácsoszáttal voltak ellátva. A nézőtér is szépen meg volt telve. Az első sorban ültek a hollandi urak, mögöttük guggoltak a maláj nézők, a melyeknek legnagyobb részét a szépnem szolgáltatta. Az előadás, mely nem sokára megkezdődött, egy úgynevezett «wajang wong» volt, minthogy valószínűleg az előadások a színházakban nemcsak a színházakban, hanem a háziasszonyok is részt vesznek benne. Ez által különbözik e drámai válfaj a «wajang kulit» és «wajang kurutit»-tól, a hol bábok illetve azoknak falra vetített árnyéka szerepel. A «wajang beber»-ben pedig papirostra festett alakokat mutatnak fel. A színészek némán szerepeltek; a szöveget «dalang» recitálta, a láthatatlan rendező, a ki igen jól utánozta a különböző hangokat. A női szerepeket is férfiak ábrázolták. Minden színész szerepének megfelelő alakot viselt, a mi által emlékeztettek az ó-görög színészetre. Két szőnyű lovag jelent meg legelőbb a színpadon, a kik hatalmasan eldöntöttek egymást. A tusakodás váltakozva lyrai jelenetekkel, többször megismétlődött. A győztes aztán élnyerte az obligát királyleány kezét, nagy meglepedésre a jelenlévő hölgyeknek, a kik ilyképp meggyőződtek arról, hogy mily nagy szerepet játszottak ők mindhárom...
Ily élvezetek között mult el három nap. Midőn ütött a válás órája, szerettük volna ottlétünk idejét megannyi héttel megtoldani. A természet szépsége, a hollandiak s a többi európaiak vendégszeretete és előzékenysége, a benszülöttek rokonszenves tulajdonságai felejtethetlenné tették számunkra a Jáván, a természet és valódi gyönyörű töltött napokat. Most is, ha szép emlékeket akarunk fölírni lelkünkben, e szép szigetre gondolunk vissza.

TECHNIKUSOK KÜLFÖLDI TANULMÁNY-UTJA.

A kir. József-műegyetem gépészmérnöki szakosztályának több hallgatója egy nagyobb szabású külföldi tanulmány-utat tett ez év június havában, melyen e sorok írója, mint az intézet tanársegéde vett részt.

A tanítás sikerének egyik legfőbb kelleke a szemléltetés különösen a technikai tudományoknál. Így a gépészetnél, gépüzemnél és a technológiát szemléltetés nélkül tanítani szinte lehetetlen. Ezért most már a világ minden technikai főiskoláján és természetesen a mi műegyetemünkön is napirenden vannak a tanulmányi kirándulások.

Hazai iparunk, mely immár tagadhatlanul erős fejlődést mutat, maga is bő anyagot nyújt

a technikus ifjúságnak, sőt vannak olyan iparágak (első sorban a rég virágzó malomipar), melyekre nézve fővárosunk területén is gazdag ismereteket szerezhet a gépészmérnök és technológus. A fővárosi gyárátogatások tehát leggyorsabb nemét teszik a szemlélteti tanulmányoknak és ezért elég gyakoriak; ritkábban, de mégis évenként többször meglátogatjuk a vidék egyes nagyobb telepét. Ellenben valószínűleg az életre való és rendkívüli módon tágtíják a hallgató látkörét. Műegyetemünk gépészmérnöki szakosztálya eddig 19 év alatt csak hat ily nagyobb szabású útra vállalkozhatott, nyilván az ilyesmivel egybekötött tetemes költségek miatt is. Nevezetesen boldogult *Pilch* Ágoston tanár 1878-ban Szászországba és 1880-ban Steierországba, *Asbóth* Emil tanár pedig 1885-ben Bécsbe és környékére, 1887-ben Triestbe és Fiuméba, 1893-ban Sziléziába és Morvaországba és 1894-ben a Bécs—Prága—Příbram—Brünni körútra vezették a hallgatókat.

De ezen kirándulások egyike sem hasonlítható össze az idej által; mert ennek terjedelme 3000 kilométer, a meglátogatott telepek száma pedig 35 volt. A ki ezen számokat összeszei a rendelkezésünkre állott idővel — 12 nap — beláthatja, hogy az időt bizony alig lehetett volna jobban felhasználni. A kirándulás eszméje és részletes terve *Asbóth* Emil, miniszteri tanácsos, a gépészerkezettan ny. r. tanárától eredt, s ő maradt mindvégig vezetőnk is. Részt vettek a kiránduláson *Rejtő* Sándor, a technologia ny. r. tanára, továbbá a gépészerkezettan, technologia és ipari géptan assistense és 18 hallgató, összesen tehát 23 személy.

Június 17-én indultunk a délutáni vonattal *Fiuméba*; mindjárt az első napot kizárólag gyárátogatásnak szenteltük: Monier papírgyára, a nagy rizshántoló, a petroleumgyár szolgált tanulmányainknak első tárgyat. Utóbbiban, hol a hitelbank előzékeny intézkedései folytán igen szíves fogadtatásban részesültünk, nagy szakavatottsággal kalauzolt a gyár fővegyésze. Este-felé *Whitehead* torpedó-gyárának a torpedó «lancirozását» mutatták be nekünk, a mi abban áll, hogy a torpedót lesüllyesztik a vízbe, megindítják, haladási sebességét és járási mélységét megállapítják, megfigyelik: mennyiben megbízható a haladási irány változatlansága és végre ismét kihalászásk. 19-én reggel elmentünk a nagy elevatorhoz; az óriási épület teljesen modern gépi berendezést tudvalevőleg *Markóczy* Lajos, műegyetemünk constructeur, mint a Ganz cég akkori alkalmazottja tervezte; e körülmény nem kevéssé fokozta a tárgy iránti érdeklődést. Majd egy, nem épen legújabb szerkezetű angol hajót néztünk meg. Kisérté elfáradva foglaltuk el azután helyeinket a «Volosca» gőzösön, mely Abbaziába vitt. Ez az abbaziai vállalat a kirándulás sötét pontja, mert szakadt az eső és így, a kik nem ismerték, megkezdődött fogalmat sem nyerhettek a gyönyörű helyről.

A következő nap *Venezának* volt a szánya; a «Dániel Ernő» gőzös fedélzetéről a koromsötét éjen át kihangzottak a tengerre a hallgatók magyar nótái, majd kiki a maga módja szerint és különböző eredménnyel küzdött meg a heves bóra folytán erősen hullámzó tengerrel.

Nem lehet feladatom e helyen az egyes városok építészeti, a beutazott vidékek természeti szépségeivel foglalkozni, hiszen azoknak csak vázlatla is nagyon túlhaladna e kis beszámoló cikk keretét. A tenger habjaiból tündéri módon kiemelkedő *Venezze* kit ne indítana bámulatra? A gyönyörű időjárás különösen élvezetessé tette a pihenésnek és műélvezetnek szentelt napot. Különböző kielégítést nyert a szakérdek is az üvegiparban, melynek azonban — vasárnap lévén — csak termékeit láthattuk.

Következő állomásunk, *Milánóban*, újra felvettük a komoly tanulmányi fonalat. Az ottani «politecnico» tanárai és hallgatói értesítve voltak látogatásunkról és — jól emlékezve budapesti fogadtatásukra a millenniumi kiállításunk alkalmából — ők is mindent megtettek arra nézve, hogy ottani rövid két napi tartózkodásunk lehetőleg élvezetes és első sorban tanulmányos legyen. Már a pályaudvaron fogadtak bennünket a hallgatók bizottsága és Radó honfi-

társunk, a Ganz-cég ottani képviselőségének alkalmazottja, majd a városban *Ponzo* és *Saldini* tanárok voltak szívesek kalauzoknak ajánlkozni.

Előbb a világhírű, tiszta márványból épített «duomo» (székesegyház) tetején tettünk jókora sétát, megtekintettük az «olasz Páris» legfőbb nevezetességeit és csak ezután fogtunk nagy buzgalommal munkához. *Milánó* egyike Európa első városainak, melyek elektromos centrálával bírtak. Itt egészen elavult, csak történeti érdekű, de még mindig készlet-üzemben tartott berendezések mellett a legújabb vívmányokat is láthattuk, mert a város elektromos hálózata folyton növekszik és új központi telepek létesítését teszi szükségessé. *Milánó* maga nem gyár város és a felső-olaszországi ipar megismerésére a vidéket kell fölkeresni. Így *Legnanóban* a világhírű *Tosi*-féle gépgyárat tekintettük meg, a birtokos vezetése mellett; ugyanott láttunk aránylag fiatal, de nagyszerű pamutipart is. Majd *Desioban* *Gavazzi* testvérek nagy selyemgyárait néztük meg.

A milánói szép napokat a tanároknak és hallgatóknak tiszteletünkre adott bankettjei fejezték be.

Ezután a *Gotthard*-vasúton átmertünk *Svájcz* földjére. A képzelhető legregebb idő kedvezett utunknak és jól esett itt és a vialváltásti tavon a sok műelvezet és tanulmány-után átengedni magunkat a *Gotthard* hatalmas, vadregényes és a tő bájos hangulatának. *Luzernben* meglepetedve, onnan a *Bell* és *Társas* *czeg* *Kriensben* levő gépgyárat és a *Rathauseni* elektromos központi telepet látogattuk meg, majd másnap fogaskerekű vasúton fölkapaszkodtunk a *Plätusra*.

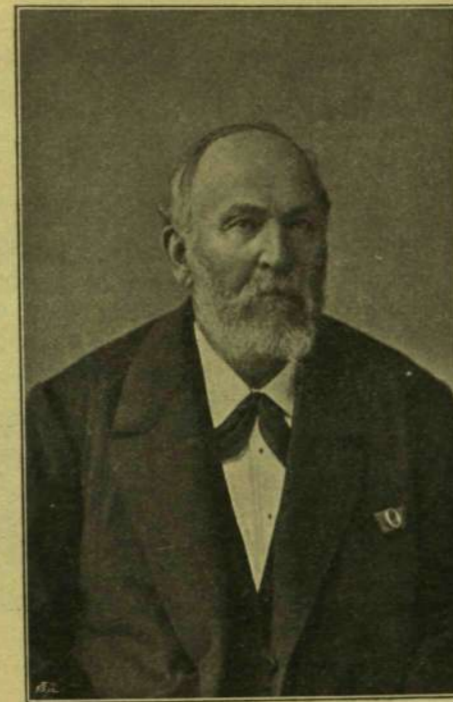
Luzernből Zürichbe vezetett utunk; az ottani műegyetem technikusainak magyar egylete a legnagyobb szeretetteljeséggel fogadott bennünket; vendégei voltunk továbbá a zürichi kollégáink «Mechaniker-Verein»-jének is. *Tetmajer* Lajos hazánkja, a zürichi műegyetem híres tanára és az ottani, a maga nemében páratlan anyagvizsgáló állomás vezetője e mintaszéri intézetet végigvezetett bennünket és ismert kitűnő előadásával avatott be annak szellemébe. *Stodola* Aurél, az ottani műegyetemnek szintén magyar születésű tanára pedig elkísért a város telepeizhez (vízmű, elektromos centrálé, stb.).

Másnap a gyárak kerületé sorra; bejártuk *Escher*-*Wyss* gépgyárat, a *Henneberg*-féle selyemgyárat és egyéb telepeket. Áhíttal lépünk be a következő napon abba a gyárba, mely legnagyobb tökélyre vitte századunk szédítő technikai haladásának leghatalmasabb és alapvető eszközeit: a gőzgépet. *Ertem* a *Sulzer* testvéreknek úgy szóló klasszikus gyárat *Winterthurban*. Végre ezen híres iparváros két más nagy telepet: a lokomotívgyárat és *Rieter* nagy gépgyárat néztük meg végig.

Nehéz szívvel hagytuk el *Zürichet*, az ott tapasztalt rokonszeny, a város kedves fekvése mélyen bevésődött a kedélyeibe. De még nagy munka állott előttünk; a *Rajndát* kellett követnünk *Rheinfelden*-ből a *Bodeni* tóig, hogy programunk egyik főpontját, a rajnai munkáviteli telepek megtekintését megvalósítsuk.

A folyó vizekben felhalmozott óriási munkamennyiség nem volt célszerűen kihasználható addig, míg a munkát a munkatermelő helyén, vagy attól igen csekély, a munkaúttal régebbi módjai tökéletlensége által korlátolt távolságban kellett felhasználni. Ezért paragon heverték és hevernek nagy részben meg most is ezen hatalmas értékek és drága, folyton dráguló szénmeltermelnek munkát közvetlenül a munkafogasztás helyszínén. Az elektromos munkaúttal mai tökéletessége azonban megadja a módját annak, hogy a nagyobb esésű folyóvizek erejét nagy távolságokra csekély veszteséggel elvezessük. A rajna kiválóan alkalmas folyam ily célra és ezért már régen az ipar szolgálatába fogták.

Ezen munka-közponokat tekintettük tehát meg; még pedig előbb a készülékelben levő és minden tekintetben kiválóan érdekes *rheinfeldeni* telepet, mely egyelőre mintegy 15000 lóerőt fog előállítani, később szükség esetén egy főkeletp révén még 7000-et. Később a magasabb fekvő ismeretes *schaffhauseni* telepeket kerestük fel, hol együtt láttuk a munkáviteli-ságok legregibb és legújabb módjait. Kábítóan hatott ránk a *schaffhauseni* fenséges vizesés, me-

SZIKSZAI LAJOS.

lyet nagyviz idején láttunk, midőn óriási víz-tömegek zuhannak le a sziklák között (40000 köbméter másodpercenként).

A közvetlenül a *Rajnaes* mellett fekvő *Neuhauseni* waggon- és fegyvergyáron kívül még igen érdekes volt a híres *Amsler*-féle mechanikai műhely; *Amsler* egyike a legkiválóbb szerkesztőknek a technikai műszerészet terén, szerzetreméltó öreg úr, ki kedvvel magyarázta szellemes találmányait.

Utolsó tanulmányi állomásunk *Augsburg* volt, hova *Konstanzon* és a *Boden* tavon át 28-án este jutottunk el. Elégé ki voltunk már merülve, de azért maradt még annyi erőnk, hogy e város legnevezetesebb telepein végigmenjünk: az «*Augsburger Maschinenfabrik*»-A. G.»- és *Riedinger* gépgyáran. Végre a nagyszerű, részben még nem teljesen kész pamutfonó és szövő telepeket jártuk be.

Ezzel véget ért tanulmány-utunk; kiki ideje és körülményei szerint kisebb-nagyobb gyorsasággal igyekezett családja kebelébe, hogy a vakációt megkezdje, kiheverje az utazás fáradoit és rendezgesse agyában a gyűjtött ismeretek sokaságát.

Az utolsó fénykép-készülék működött, 200-nál több fölvételt hoztunk el az útról, 100-at al-bumba foglaltunk, néhányat közülük mutatóg itt talál az olvasó. Az amatőrök kedvéért még megjegyzem, hogy ezek közül a «*Kilátás a Riva degli Schiavoni-ról*» fölvetél *Karkovány Ákos* assistens «*Kodak*» kamarájából származik, a többi, mely tölem val, *Sater*-féle kamarával készült.

Szép és minden tekintetben sikerült utunkat remélhetőleg ezentúl sűrűbben fogják követni a hasonló kirándulások.

Kunwald Cézár.

SZIKSZAI LAJOS.

1825—1897.

Fognak, fognak, egyre fognak azok a hősök, kik halált megvető bátorsággal s az ó-kor regeszéri jeleneteire emlékeztető vitézségükkel utóbbi szabadságharcunkban ismét híressé tették a magyar nevet. Közélebb hantolták el a zilahi temetőben ezek egyikét, kiről ma már csak kevesen tudtak, hogy a legvittebb honvédek közé tartozott.

Ő volt ugyanis az, ki a tápió-bicskei ütközetben, 1849 április 4-én, a 9-ik zászlóalj zászlóját kezébe kapván, elkialtá magát: «Utánam, fiúk!» s átvezette a hosszú hidon és tőlesem a 3-dik zászlóaljat. Eddig *Földváry* *Karolyt*, a legvittebb magyar honvédet, tartották a tápió-bicskei nap hőségnek, holott *Szikszai Lajos* volt az, csakhogy ő ritka szerénységével a nyilvánosság előtt soha sem dicsékedett ezzel.

S nemcsak a volt hős honvédet, hanem egy jales jogászt, egy talán még jelesebb közigazgatási tehetséget, e mellett a történelemnek egyik alapos búvárját és mindenek fölött mindig a közejóert hevülő s munkálkodó hű fiát vesztette

el hazánk az elhunyt *Szikszai Lajosban*, a ki bizonyára méltó arra, hogy e lapok hasábjain arcképét közölve, emléket néhány sorban megörökítsük.

Szikszai Lajos 1825 november 25-én született *Szilágy* *Sámszonban*. Szülői, kik a régi szabású magyar köznemesi osztályhoz tartoztak, saját fő jellemvonásaikat: a puritán egyszerűséget, a mély vallásosságot és a szorgalmas munkásságot, átoltották fiokba is, ki a leggyondosabb nevelésben részesítettek. Elemi iskoláit szülő helyén, gimnáziumi tanulmányait pedig a zilahi gimnáziumban végezte. A jogot 1844-ben és 1845-ben *Kolozsvárt* tanulta, honnan 1846-ban a német nyelv elsajátítása végett *Nagy-Szebenbe* ment.

1848-ban *Bathányi* *Lajos* miniszterelnök hívó szóztára ő is sietett az első honvédszázalék alá a szorongatott haza védelmére. Nagy-Váradon a 3-ik zászlóalja állott be, a mely aztán *Damjanich* vezetése alatt a leghősiesség honvédszázalójak egyike lön. Ebben küzdött végig szabadságharcunkat. Részt vett *Szent-Tamás* első ostromában, majd vitteül harcolt a *lagerdorfi*, *károlyfalvai* és *alibunári* rácz táborok szétszórásánál, ott volt a *jánköváci* éjszakán, a *pancsovai* rettenetes visszavonuláson, s vitézkedett a *szolnoki*, *tápió-bicskei*, *isaszegi*, *váci*, *nagy-sallói*, *komáromi* győzelmes ütközetekben. Küzdött *Budavár* hősie bevételenél, a *peredi* és *ó-szónyi* csatákon és jelen volt a világoi gyászos fegyverletételnél.

Világos után *Szikszait*, ki a nagyhírű *3-ik zászlóalja* vezése által közhonvédből mezadossággá emelkedett s a magyar koronás érdemrend 3-ik osztályával is kitüntettetett, egy morma ezredbe sorozták be közlegénynek. Eveskig sanyargott az idegen zászló alatt. Végre azonban kiszabadult és csendes falujába vonulva vissza, megnőtült.

Az alkotmányos élet 1860-ban ideig-óráig visszaállítván, *Szikszai Lajos*ot megyéje a diódi járás szolgabírájává választotta. Hanem az alkotmányos korszak nagyon rövid ideig tartott; letintével *Szikszai* leköszönt állásáról, mint akkor minden hazafias megyei tisztviselő, nem akarván a provizóriumban az alkotmányellenes kormány alatt szolgálni.

1862-ben ügyvédi irodát nyitott s egyike lön a megye legkeresettebb ügyvédek. A báró *Wesselényi* család is őt választá utradalmi ügyvédül, s ezen minőségében képviselő a családot a *Balla Gergely*, az *ál-Wesselényi*-féle híres bünperben Nagy-Váradon.

Később, 1875-ben a szabadelvű párt *Zilahon* országgyűlési képviselővé választá, s ő az országgyűlésnek egyik tisztelt tagja lett, bár a nyilvános üléseken nem sokszor szólalt föl; de annál inkább érvényesíté széleskörű tapasztalatait és tudományát a bizottságokban. Az, hogy az újonnan alakult *Szilágy* megyének *Szilágy-Somlyó* helyett *Zilah* lett a székhelyévé, leginkább az ő fáradozásainak tulajdonítható.

Ennek keresztülvitele után ismét a magánéletbe vonult vissza; de innen nem sokára elszóltá a közbizalom; ugyanis *Szilágy* megye 1883 december 18-án az alispáni díszes állásra közfölkialtással őt választá meg. Ettől fogva egész haláláig megyéjének élt, mert az 1889- és 1895-ki tisztújítások alkalmával is újra megválasztott. Majdnem 14 évi buzgó munkásságának megyéje igen sokat köszönhet, mert a mellett, hogy a közigazgatást mintaszertűvé tette, buzgó munkálkodott a szilágyi vasútak, s a zilahi-deési vasútvonal létrehozásán, a megyének díszes székházat építtetett s azt korszerűen berendezte; ő létesítette a megyei közkórházat: igazságügyi palotát emeltett, s gondoskodott újabb rendszerű fogház építéséről is; ezen kívül a kisdévidokra és egyéb közművelődési célokra évi 3% pótdadót szavaztatott meg a megye közönségével.

A társadalmi téren is nagy munkásságot fejtett ki. A nevelésügy előmozdítására ő alkotta meg megyéjében a *Wesselényi*-egyesületet; ő kezdeményezte és létesítette a megyei gazdasági egyesületet, s hathatósan támogatta megyéjének egyéb közművelődési és jótékony célú egyesületeit is. Közhasznú működéséért az a kitüntetés is érte, hogy 1889 őszén ő Felsőke királyi tanácsossá nevezte ki.

Nagy elfoglaltsága mellett is tudott magának időt szakítani történelmi tárgyú tanulmányozásokra. Megyéje történetét nálánál ala-

ALPESI PANORÁMA A PILATUSRÓL.

PILATUSI SZIKLAKAPU.

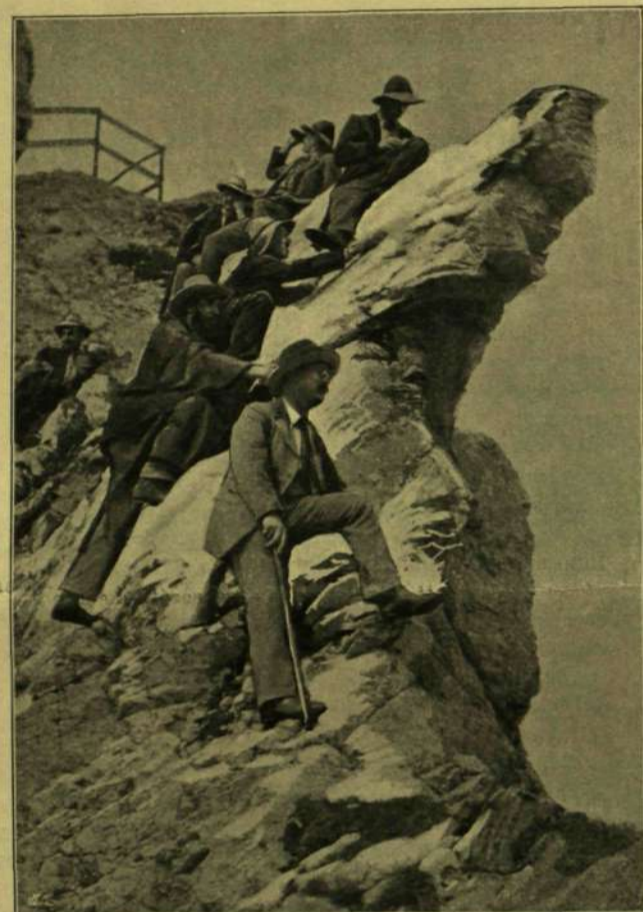
posabban aligha ismerte valaki. Régészeti és érem gyűjteménye egyike a vidéken a legkiválóbbaknak. S nemcsak gyűjtötte a történelmi adatokat, hanem részben fel is dolgozta azokat. «Hadadi báró Wesselényi Miklós emléke» című dolgozata, mely 1883-ban jelent meg, az élet- és korrajzi munkák sorában kiváló helyet foglal el.

De legkitünőbb volt mint ember. Lelke rettenthetlen volt, mit számtalanszor beigazolt a harcok tüzeben puska- és ágyúgolyók süvöltése közben, de szíve gyöngéd és érzékeny volt, mint egy gyermeké. Ezért szerették őt mindazok, kiknek alkalmuk volt megismerkedni vele.

Honvédelmi emlékeit kegyelettel ápolta. Ő rendezte a 3-dik zászlóalj életben maradt tisztjei részére 1878-ban Szegeden, s 1888-ban Nagy-Váradon a 30, illetőleg 40 éves összejöveteleket, s anyavival inkább vágyakodva nézett az 1898-ra Aradra tervezett 50 éves összejövetel elé, mert akorra volt megjelenendő a 3-ik zászlóalj története is. A munka kész, meg is jelenik a kitűzött időre. De ő már nem olvashatja. A nyáron súlyos betegség támadta meg, s hosszas szenvedés után augusztus végén örökre lehunyta szemét.

Emlékét híven megőrzendik bajtársai és megyéjének minden hű fia s minden ismerőse és barátja.

Hegyesi Márton.

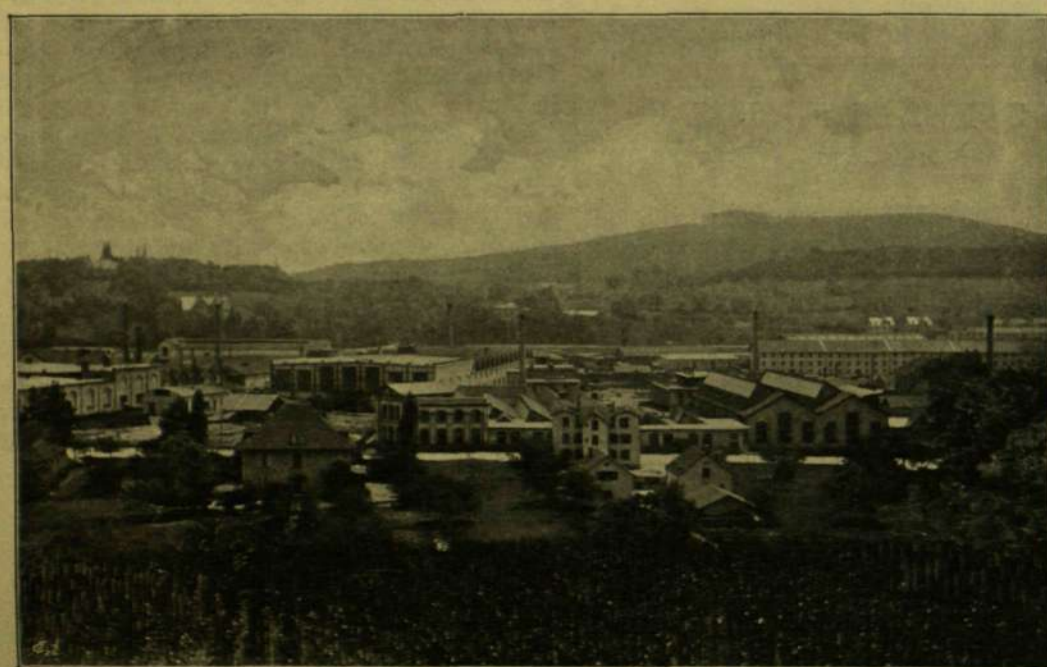
A PILATUSON.

EGYVELEG.

* Az óriási sárkányfa Teneriffa szigetén, melyet Humboldt leírása oly híressé tett, teljesen elpusztult s most helyén új magról kelt növény van. Humboldt 14. méternek találta s azt lílította, hogy több ezer éves. 1868-ban egy erős vihar a fa koronáját letörte, de megmaradt még törzse, melybe külön ajtón lehetett bemenni s azután lépcsőn feljutni a tetőre, hol egyszerre 12 ember foglalhatott helyet. Később egy mosósó által felgyújtott tűzből egy szikra leégett az a régi törzset is, és a maradványokat újabb földrengés pusztította el.

* A bambuszfák rendszeren csak 15 vagy 30 évben egyszer virágoznak, feltűnő azonban, hogy egy faj virágzása mindenkor egy időre esik, legyen a fa igen öreg vagy csak egy pár hónapos, s ha az egyik fa más világéjszében van, mint a másik. A gyümölcsérés után az egész fa elsovad s csak a következő évben jó új hajtás. Ezt a csodálatos egyöntetű virágzást még eddig nem sikerült megmagyarázni. A bambusz gyümölcsét sok nép megesszi rizsszel főzve vagy kenyérnek sütvé. Ha a bambuszt lenyesik, új galyai vékonyabbak és gyengébbek lesznek, úgy hogy az óriási bambuszfákból is lehet nyesegetés útján csinos apró bokrokat alakítani.

* Okos embereket mesterséges úton akar csinálni egy amerikai szelhamos. Electrostatnak nevezett titokteljes gépjével ugyanis — mint nagy hűbaggal hirdeti — oly módon képes villámaramot becsatolni át az agyvelőn, hogy a legostobább ember is értelmes és lélezes lesz.

A SULZER-FÉLE GÉPGYÁR WINTERTHURBAN.

A MAGYAR TECHNIKUSOK KÜLFÖLDI TANULMÁNYÚTJÁBÓL. — Kunwald Oszár amateur fényképfelvételei után.

SZÁLLODA A PILATUSON.

ARANY JÁNOS TANÁRRÁ VALÓ MEGHÍVÁSA.

Benkó Imre: «Arany János tanársága Nagy-Körösnön» című most megjelent művéből.

A szabadságharc viharos idején bezárultak az iskolák. A nagykőrösi régi református kollégiumban is «elhallgattak a Múzsák». Mintegy házörzöl csak két öregebb tanára maradt ott: Warga János és Fitos Pál, míg a fiatalabb Gálgyóczy Károly tanár az ifjúság serdültebb részével kardon kötött s a csatáért ment.

Az iskola az 1849. év őszén kezdte meg újra működését 140 növendékkel, a régi liceális rendszer szerint úgy, hogy az alsó osztályokat «végeztet deákok» tanították, a felső osztályokban pedig az előbb említett két öregebb tanár mellett előbb Fazekas Lajos, majd Oszváth József ideiglenes tanárok vezették az ifjúságot. De ezek helyett már az iskolai év első felének bevégeztével rendes tanárokat hittak meg. Az iskolát kormányzó egyháztanács megválasztá 1850 április 7-én a költészet és szónoklat tanszékére Mentovich Ferenczet, a természetrajz, chemia és az elméleti gazdaságtan tanszékére pedig Jánosi Ferenczet, kik mindketten tevékeny részt vettek a nemzeti küzdelemben, lőpor- és gyutaacs-készítéssel mozdítván elő a haza védelmét. A két bujdosó a nagykőrösi iskolánál menedéket és alkalmazást, az iskola pedig bennük kitűnő tanárokat talált.

Az 1850. év azonban nehéz helyzetbe juttatta a hazai protestáns iskolákat. Az abszolút kormány kiadta az «Organisations-Entwurf»-ot s elrendelte, hogy minden középiskola ennek követelményei szerint szervezkedjék, különben elveszti nyilvánossági jogát. Súlyos anyagi áldozatot kívánt a szervezés a főtartó testületektől, midőn a 8 osztályú főgimnázium ellátására 12 rendes tanár alkalmazását követelte.

Szerencsése volt Nagy-Körösnök, hogy ügyei vezetése ez időben oly férfiak kezében volt, mint Báthory Gábor, Magyar Pál, Tanárky Gedeon, Nagy Gáspár, stb., a kik belátták, hogy Körös két felül két nagy város, Kecskemét és Czegléd közé ékelve úgy szólnán minden vidék nélkül csak önmagára számíthat s csak úgy haladhat előre, ha több százados iskoláját továbbra is főtartja. Az egyháztanács a Dunamelléki egyháztanulótól is támogatva, összeszedte minden erejét s megkísérelte, hogy iskolájának a nyilvánossági jogot megszerezze.

Mint hogy pedig az «Entwurf» szerint a szakrendszert kellett alkalmazni, felszólította régebbi tanárait, hogy mely szakok ellátására vállalkoznak. Ezek közül Fitos Pál a latin nyelvet, Warga János a bölcsészettant, Jánosi Ferenc a természetrajzot és Mentovich Ferenc a természet-tan választotta. A többi állásokra az egyháztanács pályázatot hirdetett, s a jelentkezők közül 1851 szeptember 18-án a magyar irodalomra ifj. Szász Károlyt, a történelemre Kiss Lajost, a görög nyelvre Ács Zsigmondot és a mathesisre Tóth Józsefet választotta meg. Ezekhez az egyházközség által főtartotta két tanszékre a püspök a vallástanra Csikay Imrét és a német nyelvre Weisz Jánost nevezte ki.

A megválasztottak közül azonban Tóth József időközben a debreczeni főiskolánál nyervén alkalmazást, itteni állásáról még annak elfoglalása előtt leköszönt.

Már-már zavarban volt az egyháztanács, hogy a mathesis tanszékére hol vegyen alkalmas tanárt, midőn egyik megválasztott fiatal tanár, Szász Károly, a mostani nagyérdemű püspök, ki már akkor is, mint alig 22 éves ifjú, több sikerült költeményével figyelmet keltett, ajánkozott, hogy ő átveszi a mathesis tanítását, a magyar irodalomra pedig hívják meg Arany Jánost.

Az intéző férfiak kapva kaptak az ajánlaton s az 1851. év október 8-án tartott egyháztanács-gyűlés nagy lelkesedéssel választotta meg Aranyt a magyar irodalom tanárául.

Hogy Arany meghívására ily örömmel és készséggel vállalkozott az egyháztanács, könnyen érthető, mert a mellett, hogy már költői hírneve országsszerte meg volt alapítva, köztudomású volt róla, hogy a tanítással is több ízben sikeresen foglalkozott.

Maga írja önéletrajzában, hogy a szalontai kis gimnáziumban mint még alig 14—15 éves gyermek ifjú a tanulás mellett tanított is, s mint ilyen az iskolában lakott.

Majd 1833-ban Debreczenbe ment tanulni,

de nem levén miből megélnie, alig félelvi ott tartózkodás után 1834 márciusában egy évre Kis-Ujszállásra ment ideiglenes tanítóknak.

Kis-Ujszállási tartózkodása igazi áldás volt Aranyra nézve; egyik papja u. i. a nagy tudományú és szép lelkű Dorka Illés felismerte tehetségét, s tanácsai, tanításai és könyveinek ajánlása által igyekezett segítségére lenni önképzésében. Még nagyobb szerencséje volt azonban Aranyynak, hogy a kis-ujszállási iskola akkori rectora Török Pál, a későbbi nagy híru superintendens volt, ki vele csakhamar belső s egész a sirig tartó barátságot kötött s Dorkánál jóval gazdagabb könyvtárat rendelkezésére bocsátotta. S Arany e segédforrást és szabad idejét jól fel is használta, s későbbi széles ismeretkőre és magas műveltsége alapjait igazi autodidaxis útján itt rakta le.

Midőn tanítóvá lettem, új erővel és buzgalommal tért vissza Debreczenbe s a kis-ujszállási szíves barátok — Dorka Illés és Török Pál — ajánlatai felhívták a professzorok figyelmét a szép tehetségű ifjúra, s anyagilag is jobb helyzetbe jutott az által, hogy egyik tanár — Erdélyi — kis leánya tanítását reá bízta.

De újabb debreczeni tanulása sem tartott egy egész évig sem. 1836 tavaszán pár havi színezkedés után haza tért Szalontára szülőihez, kik közül édes anyját halalos beteg, az édes atyját teljesen megvakulva találta. Midőn pár hét múlva szerető édes anyját elvesztette: elhatározta, hogy otthon maradjon s gyámoltalan édes atyját nem hagyja el többé.

A város és egyház előjárói részvétellel tekintették Arany sorsát, s még ugyanez év őszén megválasztották korrektoznak és így alkalmas volt harmad izben is tanítással foglalkozni. E hivatalában a magyar és latin grammatikai osztályokat tanította egész 1839 január haváig, midőn ez állásáról lemondott, de ekkor sem hagyott fel teljesen a tanítással, mert egy barát-ságos és jómódú kereskedő, Rozvány József, serdülo leánykáját, Erzsébetet oktatgatta, s nálok is lakott egész jegyzővé megválasztásáig.

Negyedizben mint házi nevelő foglalkozott Arany tanítással. Midőn ugyanis a forradalom

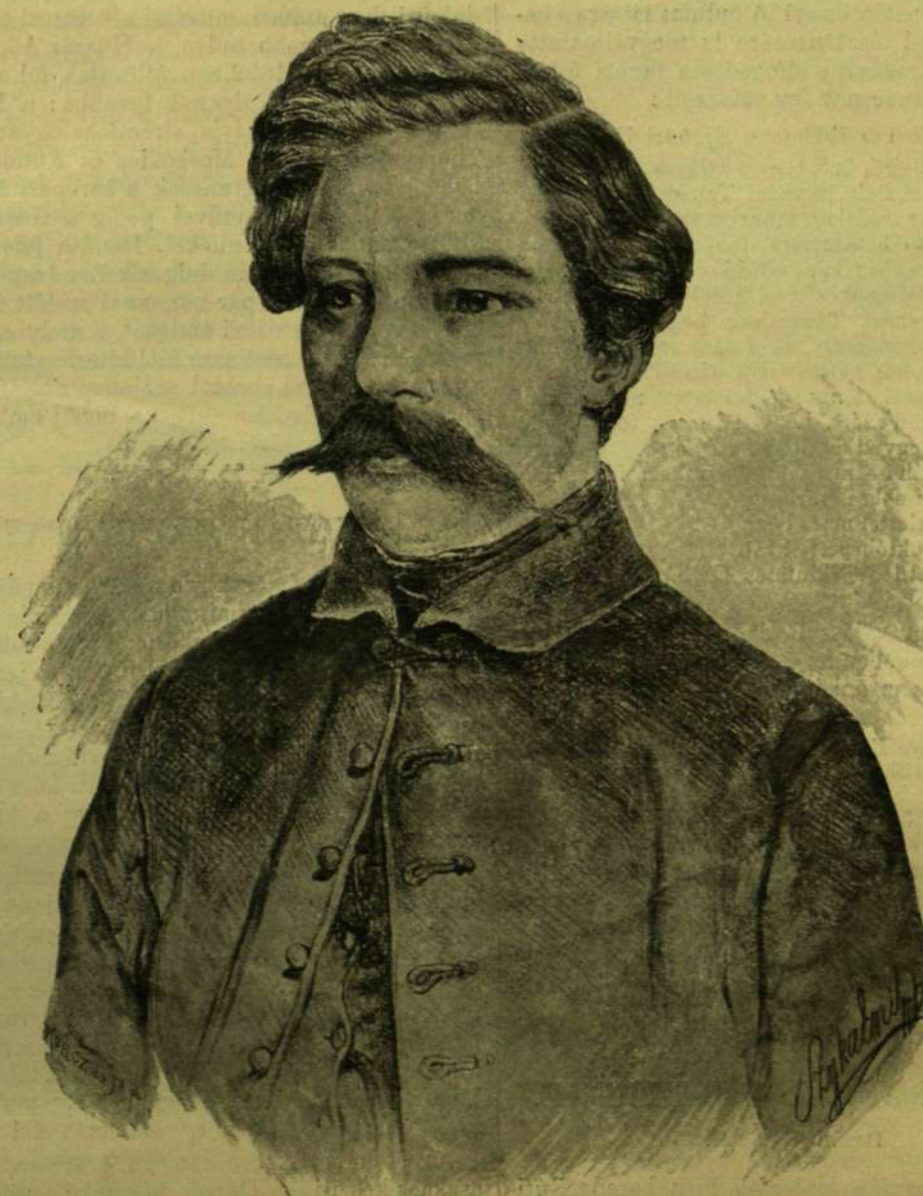
lezajlása után minden foglalkozás nélkül ott-hon tartózkodott Szalontán: Tisza Lajos meghívta Gesztre Domokos fia mellé a költészet, magyar irodalom és a görög nyelv tanítására. Arany már ekkor családosa volt, de csak maga költözött át Gesztre. Lakása itt egy kis kert, zsúpfedelű ház volt a kastély parkjában. E házikót Tisza Kálmán kegyelele maig főtartotta, s képe Arany hátrahagyott irataihoz mellékelve meg is jelent.

Arany családja Szalontán maradt; de Tisza Lajos haza küldte Aranyt, a mikor csak kívánta, feleségét és gyerekeit is gyakran átvitette, sőt a kis Laci, — a kit napsütötte színe miatt a Tisza fiúk «marokvas»-nak hívtak, — egész heteket töltött Geszten, kivált mikor a gróf Bethlen fiúk is ott voltak Fekete Mihály nevelőjökkel. Ilyenkor azután volt játék; különösen kedvelték a bigézést, melyben legszenvedélyesebb és legügyesebb játékosok voltak Tisza Kálmán és Fekete Mihály, mert a játékban nemcsak a nagyobb Tisza fiúk, hanem a nevelők is részt vettek, csak Arany nem volt soha semmiféle játékra sem rá vehető. Neki ilyenkor legkedvesebb időtöltése volt, ha a nagy szilfák sűrű árnyékában hajadon fővel járkálva fönhangon olvasgathatta kedves Homerosát.

Arany megválasztásával a körösi egyháztanács nemcsak a haza kitűnő költőjét kívánta megtisztelni, hanem benne egy kipróbált tanárt is kívánt megnyerni; s hogy e reményben nem csalódott, a következő fényesen igazolta.

Nagy Gáspár jegyző az egyháztanács határozata után azonnal elküldte Aranyt a meghívó levelet; de ugyanez Szász Károly is, ki őt még Budáról, belügyminiszeri fogalmazó korából ismerte, irt neki egy szíves levelet, melyben elmondja, hogy a magyar irodalom tanszékét önként és kész örömmel engedi át neki s szívesen átveszi a mathesis tanítását, s kifejezi, hogy legfőbb vágya, hogy Aranyt egy helyen, egy kollegatásban működtesse.

Arany váratlanul érte Körös meghívása s habozott, hogy elfogadja-e azt? Egyrésztől kecsgettette az állás biztossága, de másrésztől el-lene szót az elfogadásnak a csekély fizetés, —

Szajka Emil, Arany tanítványának rajza 1867-ből. (Benkó Imrénék Arany Jánosról most megjelent könyvéből.)

Arany János

a mely az első három évre 500 forintban s a továbbiakra 600 forintban volt megállapítva, továbbá a szeretett szülővárostól való nagy távolság, s éppen e miatt a költözökés nehézsége és költsége volt. Végre is a visszautasításra határozta el magát, s ezt az egyháztanácsossal a következő szép levélben tudatta, melyet a nagy-körösi főgimnázium Arany-erekllyei között őriznek:

Nagyiszteletű és Tekintetes Egyházi Tanács!

Nem kis meglepetéssel és örömmel vettem a tisztelt Egyháztanácsnak folyó hó 8-án tartott üléséből kelt s hozzám intézett beces meghívó levelét; meglepetéssel, mert egyszerű magányomban ilyesmire én nem is gondoltam, örömmel, mert alkalmam nyílt a tisztelt Egyházi Tanács irántami jó indulatáról meggyőződni.

Ohajtottam volna, hogy mielőtt e fontos lépés meg, vagy meg nem tételére magamat elhatároznám, hosszabb időm jutott legyen a megfontolásra, hogy ekképen, erőm s körülményeim lelkiismeretes szám-bavételénél, se az elfogadás könnyelműsége, se az el nem fogadás hátálanság bélyegét ne viselje magán. De miután ez a tudvalevő akadály miatt meg nem történhetett, a tisztelt Egyház beces bizalmáérti szíves köszönetem mellett, kénytelen vagyok fájdalommal kijelenteni, mikép anyagi körülményeim miatt nem vagyok oly állapotban, hogy a meghívást elfogadhassam s az átköltözéssel és behelyezkedéssel járó — reám néve tetemes — költséget fődözhessem.

Szíves köszönetemet újból kijelentve, teljes tisztelettel vagyok

Szalonta, oct. 14. 1851.

A nagyiszteletű és Tekintetes Egyházi Tanácsnak alázatos szolgálja

Arany János.

Az egyháztanács Arany visszautasító válasza után sem tett még le a reményről, hogy őt megnyerhesse, s e célból kész volt némi áldozatot is hozni s 1851 okt. 19-én így határozott:

„S. p. Arany János úr leveléből sajnálattal olvasván az Egyház tanács, hogy a tanárságot anyagi körülményei, különösen a messzeség miatt a költözökéssel járó költség tekintetéből el nem fogadhatja.

Végzés. Az egyháztanács átlátván Arany János úrnak a messzeség miatt származható nagy költségét, hogy e tekintetben is az okozandó költség viszapótlottassék, utazási és költözökési költségre 120 ezüst forint fizetetik neki az egyházi pénztárból, miről Arany János úr hivatalosan értesítették.

Midőn Arany megkapta az egyháztanács ezen újabb határozatát, onnyí jó indulat láttára s barátai, rokonai ösztönzésére is megváltoztatta előbbi elhatározását s elfogadta a tanári állást az az egyháztanácsnak így válaszolt:

Nagyiszteletű és Tekintetes Egyházi Tanács!

Folyó hó 19-éről kelt beces válaszát köszönettel véve sietek a tisztelt Egyházi Tanácsot értesíteni, hogy a Magyar irodalom tanári székeken elfoglalására magamat elhatároztam, fentartván mindazon által az e székhöz kapcsolandó mellékütdomány iránt belső gondolatot, s azon kérelemmel járulván a tisztelt Egyházi Tanácshoz, hogy mivel házi ügyeim rendbeszedésére, az el nem szállítható holmi eladására, stb. néhány nap igényeltek, egy kevés várakozással lenni méltóztatnék; részemről igyekszem mind azért, hogy tisztemet teljesítem, mind azért, hogy átköltözésre még e szép őszi napokat használhassam, a kért várakozási napokat lehető legkevesebbre szorítani.

Teljes tisztelettel maradván Szalontán, október 21. 1851.

A nagyiszteletű és Tekintetes Egyházi Tanácsnak alázatos szolgálja

Arany János.

Ugyanekek válaszlott Szász Károly magán-levélére is, s ebben az ő meleg humorával tréfálva enyeleg az önkéntes és hirtelen tanszék-cserével:

Ejnye Kari, hát hogyan illik a Poésiashez az arithmetika?

Arany elfogadó válasza nagy örömet okozott a tanári kar körében s Mentovich azonnal egy szíves és áradó hangú levelet írt hozzá, a melyben addig is, míg lakást kaphatnak, Aranyt és családját magukhoz hívja vendégül. Arany azonnal válaszlott s Mentovich levelének magasztaló hangját szokott szerénységgel elhártotta magától, de a szíves meghívást elfogadta.

LIGETI ANTAL SIREMLÉKE.

Donáth Gyalától.

Halottak napján leplezték le a kerepesi-úti temetőben a magyar tájképfestés kitünő mestereinek, Ligeti Antalnak síremlékét.

LECHER OTTÓ OSZTRÁK KÉPVISELŐ.

A síremléknél Feszly Árpád festőművésznünk tartott rövid alkalmi beszédet, mely szépen jellemezte Ligeti pályafutását és eszményiségére törekvő művészetét, különösen kiemelve, hogy a ma már viruló magyar képzőművészetnek éppen az elhunyt volt egyik legjelesebb úttörője. A sikerült síremlék egyszerű, de megható. Mindössze annyiból áll, hogy egy sötét szürke márványtalapzaton bánatba merült géniusz ül, kezében eltört palmaágat tartva.

A temetői hangulat kifejezésére különösen alkalmas mű készítője, Donáth Gyula, most negyvenhét éves, tehát javakorabeli férfi, kinek eddigi művészi tehetségét már több szép alkotás hirdeti. A síremlékek alkotásában igen gyakorlott mester. Ebben a nemből 1872-ben aratta első sikerét, mikor Bonaventura Genelli híres festő síremlékével nagy figyelmet keltett Drezdában. Majd később Münchenben a Geigl síremlékpályázatán 16 pályázó közül egyhangúlag neki ítéltek a bírálók az első díjat. Az első díjalait itthon számos művészi alkotással tetézte. Így egyik legszebb műve, a Huszár Adolf síremléke, melyet 1892-ben állítottak föl a kerepesi-úti temetőben, ilyenek továbbá: a Hubay tanár (Hubay Jenő atyja) síremléke ugyanott, a Thorsmiedt, Linzer, Moskovics és Kunosi-családok síremlékei ugyancsak a kerepesi-úti sírkertben, legutóbbi művei pedig a Grauer és Meller családok síremlékei. Donáth jelenleg a királyi palota szobrain dolgozik Lendvay-útczai műtermében. Alig pár hónappal ezelőtt fejezte be a bánhidai ezredévi emléket, a mely egy 16 méternyi magas oszlopon álló kiterjesztett szárnyú turulmadarat ábrázol, szájában a honfoglaló kardot tartva. Ezekkel együtt a Ligeti emléke is folytonos haladásáról tanúskodik.

A SZULTÁN HÁZTARTÁSA.

Abdul Hamid török szultán rendkívüli életmódot folytat. Csak hajnalban fekszik le s már 8 órakor fölkel. Egész éjjel örökös lótas-futás van lakásán, majd a rendőrségtől jó fontos jelentés, majd valami hivatalnok kap titkos megbízást, majd a sürgönyöket hordják széjjel. A szultán mihielyt fölkel, sötétzsinű pongyolaruhát vesz fel s csak ünnepies alkalomkor ölti fel a *stambulina* nevű török diszruhát, vagy a katonai egyenruhát.

A reggeli ima elvégzése után behozzák a reggelit, mely kivétel nélkül kávé, vaj és tojás. Ezután a szolgálattelvő kamarás átnyújtja aláírás végett a különböző hivatalos iratokat, különösen a kinevezéseket. Erre jönnek a jelentések a különböző tartományokból kivonatokban s végül a diplomáciai iratok. Ez a munka átlag másfél órát vesz igénybe. Tizenkét óra tájban van a második reggeli, mely többnyire meleg peosenye és még egy pár más étel.

Az ételműveket a szultán számára külön szakács készíti egy Ozmán bég nevű e zelra kirendelt hivatalnok felügyelete alatt, kit azonban nem szabad a plevnai hössel összetévesz-

teni, mint néhány lap tette. A hivatalnok lepeesételi az egyes tálakat s a pecsétet csak a szultán jelenlétében török fel. Egy másik hivatalnok megköstölja az ételeket, hogy biztos legyen a felől: nincsenek-e megmérgezve? Ezt a szertartást akkor is megteszik, mikor vendégek vannak, de akkor előbb, s így nem a vendégek jelenlétében.

A második reggelizés után a szultán kávéit iszik, melyhez Mokkalból szállítják a mokkal-kávé s egy szivarkát szí el, melyhez ismét külön e zelra természetik a baffot-dobányt. Erre pár óráig pihenni szokott. Délután 3 órakor ismét megjelenik a kamarás s a rendőrség titkos jelentéseit terjeszti elő. 4 órakor a szultán kilovagol és kikocsizik, de többnyire csak nagy parkjában, hol a külön házakban lakó nők valamelyikét meglátogatja avagy a parkban levő mester-séges tavon csolnakázik villamos csolnakájával. A Yildiz-palotában s a park titkos pavillonjában körülbelül 50 dolgozószobája van a szultánnak, mely mindig be van rendezve s ezért senki sem tudja előre, hogy melyikben fog a szultán tartózkodni, a minthogy alvóhelyét is csaknem folytonosan változtatja.

A Yildiz-palota valóságos város vagy inkább erőd, melyben mintegy 12 ezer ember lakik. Az itt levő hivatalnokok száma 8170, kik között nevezetesebbek a következők: 30 kamarás, 30 főhadsegéd, 150 hadsegéd, 100 titkár, 30 muzsahil, kiknek feladata a szultán szórakoztatni, 30 rubatári felügyelő, 60 orvos, 30 gyógyszerész, 80 vadász, 30 lámpafelügyelő (condildzsi), 30 gyertyafelügyelő (samdandzsi), 30 kanedzsi, azaz kávékészítő, 50 könyvtáros (kitabzsi), 100 szalamlik (üdvözölő hivatalnok), 400 lovászmester, 1000 belső szolga, 400 zenész, akrobata s más mulattató, 30 eunuch a hárem számára, 50 diszitő, 50 borbély, 400 kertész, 3000 nő, 50 pap, 50 evezős, 400 udvari hivatalnok, stb. Nem csoda, hogy ez a sok ingyenlő oly orosz hirbe hozta a szultán háztartását, politikáját és az ozmánok pénzügyeit.

AZ OBSTRUKCZIÓ HŐSEL.

Akármiyen példátlan botrányok történének is az osztrák parlamentben, nem lehet tagadni, hogy eme részben gyerekesnek látszó, részben visszataszító jelenetek mögött igen nagy dolog rejlik: az ausztriai németiség harca a szlávokkal.

A mi szabadságharcunk leverése után a csehek még kész eszközül szolgáltak az osztrák centralizmus kezében, a legvadabb és legkíméletlenebb germanizátorok az ő körükből kerültek ki. Csak a liberális németek uralma alatt, a kikkel a 67-es kiegyezést megcsináltuk, kezdett régen szunnyadó nemzeti öntudatuk ébredezni. Ez az öntudat később önérték emelkedett, majd praepotenciává fajult, most már teljesen meg akarják törni a csehországi németeket, s elcseszesíteni Morvát és Sziléziát. Közjogilag pedig arra törekvesznek, hogy I. Ferencz József megkoronáztassék Csehország királyává.

Törökveséki megvalósításában nagy lépés volt előre a Badeni osztrák miniszterelnök által kibocsátott nyelvrendelet, mely a cseh nyelvnek, még Csehország tiszta német területén is, jelen-tékeny jogokat biztosít. Erre következett a csehországi németek óriási felzúdulása, s a német képviselők obstrukciója a parlamentben, mely annyira ment, hogy a tavasszal már el kellett napolni a Házat, mert a németek a tárgyalás menetét megakadályozták, s most, hogy az ősz-szel megnyitották, ugyanezt cselekszik. Mig Badeni a nyelvrendeletet vissza nem vonja, addig a németek nem szándékoznak engedni.

A hogy Badeni a kiegyezési provizoriumot, a melyre sürgős szüksége van, beterjesztette, megindult a botrányoknak egész sorozata.

Első nap nem a botrányokkal értek czélt. A csatát Lecher Ottó Brünn város képviselője nyerte meg. Ez az ember tizenkét órát beszélt egy huzamban. Eddig arról volt híres, hogy a leghosszabb bajusza van az osztrák parlamentben. Most már a leghosszabb beszéd dicsősége is az övé. Magas, elegáns, csinos ember, erőteljes hanggal. Az a szerencséje, hogy a Magyarországgal való kiegyezésről egy vaskos könyvet írt. Azt maga elé tette, s elmondta, a meddig csak bírta. Az elnök a tizenkét óra alatt nem talált alkalmat rá, hogy megvonja a szót tőle

azon a czímen, hogy eltért a tárgytól. Ha fáradni kezdett, intett a pártjának, mely erre tíz perczig tapsolt és zajongott, s azalatt Lecher hallgatott és pihent. Ugyanílyen módon teheték lehetségessé azt is, hogy két ízben kávéit igyék. Mert ha csak úgy egyszerűen neki ül kávézni, az elnök azonnal megvonta volna tőle a szót. De a pártja elkezdett örült tombolással helyeselni, s azalatt ő két-két pohár kávé felhörpöntet. Azonkívül az elnök a tizenkét óra alatt önkényt adott neki két ízben tíz-tíz percz szünetet, s csak annyit ült összesen a nevezetes hétszázhusz percz alatt.

Tévedés azonban azt hinni, hogy Lecher mindig a tárgyról beszélt. E sorok írója, a ki a mult napokban Bécsben volt, biztos forrásból tudja, hogy igen mulatságos eltéréseket csinált a tárgytól. Abrahamovicz elnök nem hallván jól a beszédet, egy gyorsíró oda ültetett a Lecher előtt levő padba, hogy jegyezzen. A gyorsíró véletlenül igen kicsi ember volt. Lecher oda fordult hozzá, s míg pártja erősen zúgott, csendes hangon, nagy gesztusok kíséretében így apostrofálta a gyorsíró: „Kedves barátom! Maga nagyon kicsiny ember. Maga feltűnően kicsiny ember. Maga a legkisebb gyorsíró, a kit valaha életemben láttam. Maga majdnem olyan kicsi (Itt az elnök csendes és kiált a szónokhoz, hogy hangosabban, mert nem hallja, mire Lecher felragad egy papíros, az elnök felé mutatja, s folytatja beszédét) majdnem olyan kicsi, mint ez a papírdarab, melyre ez van felírva (harsogó hangon kiáltva) provizorium!»

Abrahamovicz az utolsó szót meghallja, s meglegedetten bólint, hogy helyes, a képviselő úr nem tért el a tárgytól. Ilyenféle beszélgetést Lecher sokat végez vit, de mikor az elnök rá nézett, mindig hangosan elkiáltotta: *provizorium*, s minden rendben volt.

Ez az obstrukciónak úgynevezett törvényes része. A botrányokat nem a Lecher pártja, hanem a *Schönereré* csinálja. Ez valóságos Germania irredenta, mely nem is az osztrák németek hegemoniáját kívánja, hanem a Nagy-Németországhoz való csatlakozást. Ez a párt csak négy emberből áll, de száza való lármát csinál. Nincs az a botrány, melytől visszariadnának, ha a tanácskozás megakadályozásáról van szó. Schönerer a feje ennek a pártnak, mely német-nemzetinek hívja magát. Legvakmerőbb és legelszántabb tagja *Wolff*, a kit sánta ördögnek hívnak. Rendkívül sovány, sánta lábú, sápadt, szöke 33—34 éves fiatal ember, a ki a polgári életben szerkesztő. Hatalmas mély hangja van, mely a Schönerer bika-hangjával a legvadabb zűrzavaron is átharsog. Nincs az a becselenség, melyet ellenfeleinek oda ne kiáltott volna, s viszont nincs az a gorombaság, melyet a fejéhez ne vágat volna. Ő volt az, a ki Badenit meglötte, s ugyancsak ő vágta össze egy cseh képviselőt. Azért «snájdig» embernek tartják, s ezzel is növekszik botrány-csináló hatalma. S—sz.

Dr. Lecher képviselőről tizenkét órás hirhelt beszéde alkalmából a «Bohemia» című prágai német lap «Lecher-lied» czim alatt verset is közöl, a melyet a lap szerkesztője, *Willomitzer*, írt egy ismert német dal nótájára. *Willomitzer* nek már több ily alkalmi költeményét szelvényben-eklik Csehországban az ottani németek. Jelen Lecher-verse magyar fordításban így hangzik:

Kilencz óra volt ép este:
Nagy beszédjét hogy megkezdte
Lecher doktor, a derék.
Hangja előbb halkan csendül,
Egyre jobban neki lendül,
Egyre csengőbb, hangosabb, —
Szavát Lecher csak tetézi,
Felülről dühösen nézi
Abrahamovicz lovag!

Sok a mi sok! Nem állhatja,
Elnök-széket odahagyja
S jön a másik, a — Kramarz,
Dühösen kiált Lecherre,
Rá se hederít az erre,
S tovább foly a beszéd-harcz!

Út a szellemek grája . . .
Am, Lecher nem hallgat rája;
Már kezd is hajnalani . . .
De csak egyre sebesebben,
Hangosabban, lelkesebben
Csengenek a szavai!

WOLFF KÁROLY OSZTRÁK KÉPVISELŐ.

Ébredőre, virradóra
Hetet . . . nyolczat vert az óra . . .
De ő még se csüggedett.
Beszél Lecher még szünetlen —
Fáradhatlan, csüggedetlen,
Derék harszik őv néked!

Pusztlulásod óhajtaná
S ránk tör cseh, szláv és polyák,
— De a német ezalatt
Addig beszél csak azért is,
Mig az utolsó szó mégis,
Mégis az övé marad!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A koronáért. (Pour la couronne.) Dráma öt felvonásban. *Ira Coppée* Ferencz, fordította *Abrányi Emil*. Budapest, 1897. A személyek után tájékoztatásul olvassuk; színléte a Balkán, idő: a XV. század vége. A darab történeti talajra, történeti levegőbe van helyezve, de azért még sem történeti dráma; képzelt alakok népesítik, s a korrajzi vonások is sokkal gyöngébbek, semmint a történeti igazság hatására tennék. Az egész Coppée gazdag költői képzeletének teremtménye, István szent páspókot megválasztják a Balkán (talán Bulgária?) királyának, mellözve Brankovics Mihály herceget, kinek hős kardja védő a Balkán szorosait tizenkét év óta az ozmán ér ellen. A herczeg neje, egy csodaszép, de álnok és nagyravágó görög asszony, addig csepegteti férje fülebe a nagyravágás maszláját, míg rá nem sánja magát az árulásra, hogy koronát nyerjen a töröktől. Az árulás végrehajtásában Brankovics Mihályt tulajdon fia, a hős Konstantin akadályozza meg, végszükségből pár harezban sújta le az apját. Megmenti a hazát és apja tiszta nevét, de a szerencse nem sokára elfordul tőle, árulóknak tartják s ő kénytelen elszervezni a szegényt, melyet apjának kellett volna viselnie. Ezzel vezekli le az apagyilkosság bűnét, mig szánalomból hí kedvese egy törődéssel meg nem szabadítja a halálal is borzasztóbb büntetéstől. Bár a személyek jellemzése nem a legerősebb s az egyes alakok nagyon sokat szónokolnak, az egész darab tele van meleg költészettel, s Ábrányi Emil Coppéának szingazdag verseit a virtóóz műfordító művészetével adta vissza. A szép kiállítású kötet ára 1 frt. — Coppée drámájának magyar fordításából mutatványul közöljük a következő részletet:

Páspók-Király.

Tizenkét évig védte nemzetét,
Tusáza híven, diadalmasan,
S honát megmentve halt meg a dicső hős!
Mi a pogánytól elvett ágyukat
Megolvasztottak s hálás szívtellettél
Ebből emeltünk neki szobrot. Itt áll.
Baldogtalan, nérsz rátekinteni?
Mihály fia, kit arra szánt a sors, hogy
Fényes nevével örökébe lépj,
Azzal vádolnak — s fájdalom, lesújtó
Bizonyosság van rá — hogy te iszonyú,
Hallatlan módon el akartad adni
A Balkánt, a mit omló vére árán
Apád megmentett húszszor is! Tudom,
Mert pap vagyok, hogy mennyi piszkot és bűnt
Ragad magával a zavaros élet

Gyors folyama . . . de az, a ki hazáját
Árulja el, a földet, melyben ősek
Szent hamva nyugszik békeségben: az
Alábbvaló a legalábbvalónál!
A neve hitvány Júdás és büne
A szörnyeteg fiúé, a ki még
Kívánatos, szép anyját kéjszóvár
Vevők elé hurcolja közszemlére,
S a piaczon eladja rabszolgának!
E pártatlan, e menthetetlen bűnrel
Vádolnak téged, ifju Brankomir! Sőt
Rád bizonyítják; és te, rút, fagyos szív,
Te nem mutatsz megbánást még királyod
Előtt sem. Ő szól! Törd meg hallgatásod.
Hadd lássanak tisztán a földi bírák!
Parancsoló kézmozdulattal int
E büszke ércz és nyílt szót követel.
Boszús apád, nézd, azt akarja, hogy
Mindent bevallj! A bátorság, a hűség
E szent emléket sárall megdobáltad.
Nézd, e szobor most arra kéri királyod
Esdő szájával: mosd le róla hát
Bűnődnek szennyét hulló könnyeiddel!

Konstantin. (Féltre.)

Ó szív, te is légy bronzból! És te száj,
Úgy hallgass mint e szótlán ércz! Atyám,
A végső pontig hurcolom keresztem
És apagyilkos kétszer nem leszek!
Él nagy neved még! Egy szavam megölné!
Nem! Hallgatok, mint szobrod!

Páspók-Király.

Nem akarsz

Beszélni hát, boldogtalan? Legyen!
Megyek az immár összegyűlt tanácsba,
Kiszabni rád a bűnhődés legilóbb
Halálmetét! Maradj itt, hős atyád
Szobránál . . . és — ő rögzített, vad gonosz —
Dicső énének roppant súlya bár
Itt tűzna össze! Meglátsz nem sokára!

(A Páspók-Király távozik kíséretével együtt. A katonák a tömeget visszanyomják a sikátorokba és elzárják a kijáratokat. Konstantin egyedül marad a szobor körül, szaladon.)

Konstantin (a szoborhoz fordulva).

Örülj, győzelmes ércz! Bűnöd miatt,
Látod, mit szenved árthatlan fiad!
Mondd: meg vagyok büntetve jól a véred
Hullásáért? Mit szölsz, ha összeméred
Sorsunkat: a te meg nem érdemelt
Dicső, nagy voltod, szobrodnak emelt
Ércz homlokát s az én gyálmótom,
Mely méltatlanul szakad rám s porba nyom?
Te érdemled a szegényt és a vádat,
S rám halmozzák: megbüntetik bírádat
S hóhérodát kivégzik, mint a gazság
Rút példaképet. Bennünk az igazság
Ah, kétszer van megértem! Mondd, kísértet,
Elégedett vagy? Megszenvetnem érted?
Meg vagy boszúlva, véres áldozat?
Tapsolj ércz ember! Vár a szörnyű pad
Hol testem majd szétférve haladok,
Mig hahotázik hozzá a pokol!
De csit, szívem! Ne habordj te föl!
Mert jó, hogy meghalsz, jó, hogy bűnhődöl.
Meg kellett ölnöm, másképp nem tehettem,
De az apám volt, kit halottá tettem!
Ó a hazát, én a természetet
Árultam el! Gyilkolni készítettél
Igazságot, hitet, becsületem,
De tőled, a ki adtad énekeim:
Az életet tőled raboltam el!
Most hát fiad magát áldozza fel,
És néked adja ifju életét
Becsületed díjában! Ő sétét
Kalandnak hőse, itt az én adóm!
A tartozást lerőttem. Nyughatom.
Rendben vagyok. Nincs senkinek se kára.
Véredben mostam bűnödét tisztára
S dicsőségem most furdik majd az én
Piros véreimben! Hadd vágjon felém
A hóhér-pallos . . . hadd sújtson le nyomban!
Nagy bűnödöt hadd rejstem el szíromban!
S ércz-alakod, mely méltán áll e téren
Sok szép, hős tettért, megtisztulva vérem
Forró árjától, hadd emelje hát
Felhőkbe joggal sáppadt homlokát!

Arany János tanársága Nagy-Kőrösön cím-mel könyvet írt és adott ki közelebb *Benkó Imre* nagy-körösi főgimnáziumi tanár. Az Arany iránti kegyeletlő mélyen áthatott szerző nagy szorgalommal gyűjtött össze minden adatot nemcsak írott forrásokból (egyházi és iskolai jegyzőkönyvek, levelek, stb.), hanem szóbeli közlésekből is, melyek Aranynak részint még élő tanártársaitól, részint volt tanítványaitól származnak. A munkához *Scilagyai Sándor* írt előszót, ki Aranynak egyik tanártársa s élete végéig benső barátja volt. Szilágyi igen helyesli, és méltán, *Benkó* vállalkozását, mert

LIGETI ANTAL SIREMLÉKE A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Donáth Gyula szoborműve.

munkájával hathatósan közreműködik, hogy Arany élete, írói és emberi életrajza majdan méltólag megírható legyen. Az érdekes munkához Aranyt egy eddig kiadatlan arcképe van mellékelve, melyet egykori tanítványa, Szajka Emil rajzolt 1857-ben Barabás hasonló tárgyú rajzának felhasználásával. A rajz alá Arany János maga írta oda a nevét. Midőn most ez arcképet mi is bemutatjuk, egyúttal átvesszük a kivonatosságot közöljük az új könyvek az első fejezetét is, mely Arany János tanárrá meghívásának körülményeit adja elő. Az érdekes, csinos kiállítású s 184 lapra terjedő munkát ajánljuk olvasóink figyelmébe. Kapható Nagy-Körösi s szerzőnél.

Benyomások és emlékek. Kisebb tanulmányok. Két terjedelmes könyv ez, szerzője Széchy Károly, a kolozsvári egyetem tanára. Mind a két könyv e napokban jelent meg Budapesten Hornyánszky Viktor könyvkiadó-hivatalában. Az irodalom és művészet barátai forgathatják érdeklődéssel. A *Benyomások és emlékek* (367 lap) nagyobb utazások megfigyeléseinek visszhangja német és olasz földről. Lincozban Bacányi János írta keltette föl figyelmét, Münchenben az ott élő magyar festők, kik közül többnek életrajzát is közli, melyek akkor lapokban jelentek meg. Olaszországban a múlt és jelen egyformán foglalkoztatja. A benyomások eleveleg mellett az eszméi tartalom teszi érdekessé a művet. A *Kisebb tanulmányok* visszaemlékezések, irodalmi dolgozatok. Szól *Álakok* cím alatt Arany Juliskáról, Wohl Stefániáról, Kölcsey Ferenczről és Szász Gerőről. *Adalékok* címen pedig irodalomtörténeti cikkeket találunk. Mindenik kötet ára külön 2 ft.

A jog- és állambölcsélet kézikönyve, írta dr. Öreg János, a debreczeni ref. jogakadémia jogbölcseleti tanára. Nem valami gazdag bölcseleti irodalmunk ez új műve két részre osztja föl anyagát. Az első részben az államra és jogra vonatkozó általános tanokat nyújtja; a második szakaszban a magánjogot, a kormányzattant és nemzetközi jogot. Megjelent Debreczenben, s ára 3 ft.

Új könyvek. Az ősz mindig meghozza a könyvpiacon bő termékenységet. A szépirodalmi s egyéb műveknek most is oly sokasága jelent meg, hogy csak röviden foglalkozhatunk azokkal, fentartva a későbbi alkalmat, hogy némelyekre visszatérhessünk. Megjelentek a következő napokban:

Vándorok, elbeszélések, írta Kabos Ede, kiadja az Athenaeum társaság. A 18 ivny kötet az ismert novellista kisebb dolgozatait foglalja magában. A kötethez Basch Árpád rajzolt címképet. Ára 2 ft.

Lemondás, regény, írta Karcazy Vilmos. Az életnek tollú író e munkája Budapesten Szilágyi Béla kiadásában jelent meg; ára 1 ft 20 kr.

A negyvenéves férfiú, társadalmi regény, írta Tábori Róbert. Singer és Wolfner kiadása; ára 1 ft 20 krajczár.

Az asszonykétség titkai, a szépségápolás művészete; írta Miklós mester, a ki a szépségzserokről recepteket is állít össze. Singer és Wolfner kiadása; ára 1 ft.

«Oroszország.» Úti vázlatok. Írta dr. Falk Zsigmond. Ez a címűnek a 147 lapra terjedő kötetnek, mely számos képpel díszítve közelebb jelent meg Kilián Frigyes egyetemi könyvárus kiadásában. A szép kiállítású könyv tizenegy fejezetben vázolja a szerzőnek Oroszországban tett

utazását, érdekesen ismertetvén különösen Varsó, Moszkva, Nisni-Nowgorod, Szent-Pétervár és Kiev városokat. A tanulságos útirajzhoz II. Miklós császár és családja képe van mellékelve czimképpél. A kötet ára füve 2 ft.

A magyar helyes írás és a helyes magyarság. Összeállította Békly Mihály Nagy-Kanizsa, 110. lap. A szerző a helyesírást illetőleg Somonyi hívének vallja magát. Röviden tárgyalja a szófejtést, mint helyesírásunk első elvét: hevesen kikel az Akadémia következetlensége ellen, midőn az összetett mássalhangzók kettőzésének egyszerűsítését követeli. Az idegen szók írását a kiejtés szerint követeli, bár a magyarosság tárgyalásában lehető kerülséket ajánlja. Hosszasan beszél a tulajdonnevek írásmódjáról. Kívánja, hogy a külföldi nevekben hagyjuk meg ezt a sorrendet: keresztnév, vezetéknev. Bellini János, vagy Veronese Pál szerinte helytelen, Giovanni Bellini, Paolo Veronese, stb. helyett. — A kötőjel használatáról mondatoknál nem helyesíti az ilyeneket: arany- és ezüstért, ég- és főzre. Helyesebb az ilyenekben külön-külön kitennünk a ragot. Jegyzetek címen összefoglalja végül a helyesírás mindazon kérdéseit, melyeket még a Nyelvőr helyes tanításai után sem fogadott el a közhasználat. — A könyv második része ismerteti a nyelvújítást is. Sorra veszi ezután a magyarosság ellen elkövetett hibákat: a helytelen és korcs képzőket, a helytelen összetételeket, a szócsontkítást, a nyakatekerti új szókat, az idegen szók halmozását, az idegenszerű kifejezéseket, a szórendi helytelenségeket, stb. Tárgyalása világos és könnyen érthető. A könyvecske ára 50 kr. Kapható a kiadónál Fischel Fülöp könyvkereskedésében Nagy-Kanizsán s minden hazai könyvkereskedésben.

Nyelvtudományi közlemények a magyar tud. Akadémia nyelvtudományi bizottságának megbízásából szerkeszti Szinnyei József. E tudományos folyóiratnak most folyamatban levő 27-ik kötetéből a 3-ik füzet jelent meg Szinnyey József, Volf György és Asbóth Oszkár dolgozataival. A füzet ára 75 kr.

A diätetika alapvonalai. Utmutató egészségességek és betegek táplálására. Írta Mutschenbacher Béla dr. Budapesten, Dobrowszky és Franke kiadása. Ára 1 ft. Ezen első rendszeresen összeállított magyar diätetikai kézikönyvben a szerző az egészséges, valamint a beteg emberi szervezetre kellő táplálásánál irányadó alapelvekre vonatkozó ismereteket tíz fejezetben tárgyalja, u. m.

1. A kellő táplálkozás általános követelményeiről; 2. a nem szerves tápszerekről; 3. az állati tápszerekről; 4. a növényi tápszerekről; 5. az élvezeti szerekről; 6. a betegek kellő táplálásának alapelveiről; 7. és 8. a betegek táplálására alkalmas tápszerekről és élvezeti szerekről; 9. a betegek táplálására megkivántató sajátlagos étrendekről, és végre 10. a betegek mesterséges táplálásáról szóló fejezetekben. A szerző e nagy gondnal és szakmerrtel összeállított művében, a mely csinos kiállításban tíz sűrűn nyomtatott ívre terjed és a mely, mint az első magyar diätetikai kézikönyv, orvosi irodalmunknak e terén házapótló munka, tekintettel volt arra is, hogy azt ne csak orvosok, hanem a művelt nagyközönség is használhassa. A mű, a mely tartalmánál fogva mindenki névére érdekes és tanulságos, irályánál fogva könnyen megérthető.

Jelentés az országos magyar kir. növénytermelési kísérleti állomás 1896. évi működéséről. Írta Cserháti Sándor. Azon intézmények közt, melyeket a kormány a mezőgazdaság előbbvitelére létrehozott, egyike a leghasznosabbaknak a magyar-óvári növénytermelési kísérleti állomás, mely munkálatainak eredményét évenként terjedelmes füzetben szokta közzétenni. Most jelent meg az elmúlt évben végrehajtott kísérletek kimutatása, mely 1232 különféle kísérletről számol be, nevezetesen a műtrágyázás eredményeiről, annak utóhatásáról s egyes növények termelési kísérleteiről, stb. Mindez oly részletesen van ismertetve, hogy abból a gazdák sok és hasznos tanulságot meríthetnek. A jelentést a kísérleti állomás igazgatósága kívánatra minden érdeklődőnek díjlanul megküldi.

Naptárak. Az Athenaeum Nagy Képes Naptára az 1898-iki évről is megjelent. Szépirodalmi olvasmányai, ismeretterjesztő része, az elmúlt közelebbi idők eseményeinek képekkel illusztrált ismertetései, s a bő tiszti címzár kedvelt évkönyve teszik e naptárt, mely most harminczkilencedik évfolyamába jutott. Ára kemény kötésben 1 ft. — Megjelentek még az Athenaeum naptárai közül: *Regelő kalendárium*, ára 40 kr. Az Athenaeum *Petőfi naptára*, ára 30 kr. Az Athenaeum *Kossuth naptára*, ára 30 kr. Az Athenaeum *Kalendos naptára*, ára 20 kr. Mindenik képes naptár és Székely Huszár szerkesztette.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 8-iki ülésén, melyen Zichy Antal elnököl, Goldzieher Ignác olvasta fel jelentését az orientálistáknak Párisban tartott IX. kongresszusáról, mely a felolvasó az akadémia képviseletében vett részt. Ismertette a kongresszus szereplő személyeit, mintegy 250 tudóst a világ minden részéből, különösen pedig a keleti országokból, a hol a tudományok kiváló művelői vannak. Goldzieher a kongresszus összes jelentékeny felolvasásainak rövid eszmemenetét is előadta s különösen a tudományos újdonságokat emelte ki és szót azokról a tudományokról, melyeket a kongresszus tiszteletére rendeztek. *Simonyi Zsigmond* rendes tag mutatta be ezután *Kalmár Elek* nyelvtudományi felolvasását az «Állittmány és alany»-ról.

Az erdélyi irodalmi társaság nov. 7-iki ülésén, Kolozsvárt, háromszáz éves női ruhákat mutatott be dr. Szádeczky Lajos egyetemi tanár. A küküllővári templom sirboltjából kerültek ki ezek, köztük egy bársony díszmentes zománcoz, gyöngyös aranyboglárokkal ékítve; virágos selyem váll-derek, nehéz kamuka-selyem szoknya, gyöngyös, bogláros, klár-sos pártá, aranykóffumos gyöngyös főkötő, türkiz és gyöngyös, bogláros bársonysapka, piros csizma, selyemöv, selyem párnahajak, fejkoszorúk rezecsfátyalok, stb. A díszruhákkal együtt ékszereket is találtak a sirboltban, többek közt páratlan szépségű kis és nagy boglárokat aranylevelekből, zománcozva; karpereceket, nyáláncokat, karika-gyűrűket, türkizeket, fülbevalókat, stb. A ruhák nagy becsé abban áll, hogy az egész országban sem muzeumokban, sem magánosoknál nincs ezek-bez fogható régi és ily szép díszmagyar női ruha. Az ékszereket, a melyek közt csak aranyboglár vagy száz darab van, 1500 forintot fizetett az Erdélyi Múzeum.

MI UJSÁG?

Főherczegek vadászaton. József Ágost főherczeg kedden, november 9-én fejezte be mármaros-i medvevadászatát és Augustia főherczegasszonyjal este érkezett Kabolya-Polyánáról a mármaros-szigeti vasuti pályához, a hol Roszner Ervin báró főispán tisztelettel a fenségés pár előtt. A főherczegi pár a földiszíftett váróteremben vásárolt, s aztán tova utazott Budapestre. — Ott főherczeg pedig Gömörben vadászott, mint gróf Andrassy Géza vendége. Nov. 7-ikén érkezett Betlére, csupán hadsegéde, Montenuovo herczeg kíséretében. A vasútnál a magyar arisztokrácia fényes kara fogadta.

Másnap kezdődött a vadászat a Kis-Veszverés község körül elterülő *dubrigi* erdőben, hol Ottó főherczeg 2 vadkant és 3 malacot lőtt. Innen az oláhataki uradalomba hajtatott a társaság. Ottó főherczeg itt egy medvét ejtett el. A második napon egy óriási medve jött gr. Poppenheim felé, ki három lövést intézett rá s megsebesítette, mire a medve visszafordult a hajtok felé s az egyik erdővédet leterítette s szétmarcangolta. E tragikus eseményt véget vetett az aznapi vadászatnak. Harmadik napon átment a vadászó társaság a *szádvári* uradalomba, honnan este felé visszatérve, Roznyó város ünnepélyesen fogadta a főherczegot, a házak fel voltak lobogozva s kivilágítva. A diadalkapu alatt Sziklay Géza polgármester üdvözölte a főherczegot, ki a szives fogadtatásért magyar nyelven mondott köszönetet.

Doktorrá avatás sub auspiciis regis. A budapesti tudomány-egyetemen nov. 10-ikén ismét szép ünnep ment vége: négy kitünő fiatal embernek doktorrá avatása, a királyi képviselőtében. A négy fiatal doktor: *Fenyvessy Béla* dr. (Fenyvessy Adolfnak, az országgyűlési gyorsiroda vezetőjének fia) és *Roth Vilmos* dr. orvosok, *Csávossy Ignác* dr. (Csávossy Bélának, a képviselőház házagnyának fia) és *Vigyázó Ferencz* gróf dr. államjogtudorok. A királyt *Zsilinszky* államtitkár képviselte, a ki az összes délkánok kíséretében érkezett meg, kiket a díszbe öltözött pedellusok és a rektori díszbotot vivő biborba öltözött esatlós előtek meg. *Zsögöd* Benő jogkari dékán avatta fel Csávossy Ignácot és Vigyázó Ferencz grófot, a kik azután tanulmányait olvasták fel, majd letették az esküt. *Ajtay* Sándor, mint orvoskari dékán Fenyvessy Bélát és Roth Vilmost avatta doktorokká, a kik szintén előbb értekezéseiket olvasták fel. Ezek után *Zsilinszky* államtitkár lelkes szavakkal üdvözölte a királyi emlékgyűrűvel kitüntetett fiatal doktorokat, s átadta

a királyi gyűrűket. *Csávossy Ignác* dr. köszönetet és *Herczegh* rektor beszéde után véget ért az ünnepség.

Kossuth szülőháza. A gróf Andrassy Dénes-féle hitbizományi javakhoz tartozó zemplénmegei monoki uradalom a hitbizomány gondnoka a szerencsi czukorgyárnak huzamosabb időre bérbeadta. Ennek következtében Monok községben több, a hitbizományhoz tartozó urasági épület eladásra került, köztük az a ház is, a melyben *Kossuth Lajos* született, s mely emléktáblával van megjelölve. *Széchenyi Aladár* gróf, a hitbizomány gondnoka ezt megtudván, rögtön elrendelte, hogy *Kossuth* szülőháza továbbra is a hitbizományi uradalom birtokában maradjon és kiváló gondozás tárgyát képezze. Így *Kossuth Lajos* szülőháza megmarad épen a késő nemzedék számára.

A szabadságharc jubileuma. A magyar képzőművészek egyesülete ülést tartott, s tetszéssel fogadta el *Fesztay Árpád* nagy fölvonulási tervét a magyar szabadságharc ötvenesztendő jubileumára vonatkozólag. A tervezett ünnep rendezésére bizottságot fognak kiküldeni.

Régi várak újjáépítése. A történeti nevezetességi romok közül néhányat főúri tulajdonosaik kijávitatnak, hogy megmentsék az enyészettől. A példa bizonyára nem marad követők nélkül, s a mult ez emlékei közül többet fentart majd a késő századoknak. Gróf Andrassy Aladár a jeszenői várat helyezi jó karba; gróf Andrassy Dénes pedig a Roznyó melletti *Krasznahorkai* várat, nevezetesen az egykor megyegyűlési termül szolgáló fellegvári részt, az úgynevezett «Dohelő» bástyát, továbbá a várat övező falakat, végül a várban található nagybecsű könyvtár-szobákat, melyeket Rákóczi-szobáknak fognak nevezni. A korszerűen restaurált vár egyike lesz hazánk teljesen épésben levő lovagvárainak. A restaurálás munkájában *Hodinka Mihály*nak, uradalmi főügyésznek kiváló érdem jut osztályrészül.

Pannonhalmi ünnep. November 11-ikén nagy ünnepe volt a pannonhalmi apátságának. A római eredetű Szent Márton, későbbi toursi püspök ott született, s a keresztény világ róla nevezte el a helyet Szent Mártonnak, melyet az előtt Sabariának neveztek November 11-ikén épen ezeröttszáz éve, hogy Szent Márton meghalt. Egy római ezredesnek a fia volt, a keresztény hitre tért és benőzés szerzetes lett. Tisztelete egész Európában elterjedt. Szent István királyunk az ő születésnapján alapította tiszteletére az első benőzés főpátságát. A pannonhalmi főpáti körlevelet adott ki ez alkalommal és rendeletére e hó 11., 12. és 13-án három napi ajtatosság volt Pannonhalmán és a főpátságához tartozó területeken. A francia és német emlékművek és folyóiratok az idén mindenfelé közlik Pannonhalmának, mint Szent Márton születésnapjának képét.

Házasság. *Rákosi Jenő*nek, a «Budapesti Hirlap» szerkesztőjének Lenke leányát e hó 12-ikén vette oltárhoz a Deák-téri evang. templomban dr. *Andrassy Jenő* fiatal író és hirlapíró.

Petőfi házassága. Az erdéli római kath. egyház anyakönyvében *Petőfi Sándor* házassága a legközelebb közzé tett hiteles jegyzések szerint a következő adatokat tünteti föl:

Krisztus Urunk születése után 1847. évben.

1. Nap hava: 8. szept.

2. A házasságba összewadattak: *Vezeték és keresztnevek, hit vallások:* Tettes *Petőfi Sándor* Ur, ágostai hitvallás, Szendrei *Julia* Róm. Cath.

3. *Élet Nemők, származások és lakhelyek:* Nőtlen, Felegyháza, hajadon; Erdőd, Pest.

4. *A tanúk vezeték és keresztnevek, életnevek:* Tisztelt *Lanka József* Ur — *Sas Károly* Ur. — *Az összewadó egyházi személy:* *Kalós István* Erdődi Lelekész, Reversalis mellett.

5. *A hirdetések vagy más akadályoktól fölmentés, elbocsátás:* háromszor hirdetőstől fölmentettek, a Vö elbocsátatott.

6. *Észrevételek:* A menyasszonyt *Koltóra vitték*, onnan Pestre.

Új vulkán. A Csendes-océán *Havai* szigetein *Guppy* angol tudós új vulkánt fedezett fel. A kráternek hét angol mérföld a kerülete. *Guppy* huszonhárom napig volt a hegy csúcsán s érdekes állat- és növénygyűjteményre tett szert. Az új vulkán neve *Mauna Loa* (Nagy hegy) s 4194 méter magas.

* A legforróbb hely a földgömbön jelenleg a Kalifornia déli részében levő ugynevezett halál-völgy, mely egy magas hegycsúcs körülvevő 120 kilométer hosszú s 10-24 kilométer széles kiszáradt tengerfenék 50 méterrel alacsonyabban, mint a tenger színe. Ezen a helyen júliusban az átlagos hőmérséklet 39° C, de igen gyakran 50°-nál is magasabb. Más helyen pl. Ausztráliában is észlelték 55° C. forróságot, de sehol sem volt az átlagos hőmérséklet oly nagy. — A leghidegebb lakott hely pedig Szibéria Verchovjansk nevű városa, hol januárban 51° az átlagos hideg s a legnagyobb hideg fok, melyet észleltek, 69° C. Ezen a szomorú helyen januárban soha sem észleltek — 23°-nál melegebbet, bár a rövid nyár alatt kivételesen + 31° C. is előfordult. A legforróbb és leghidegebb hely között tehát mintegy 120 fok különbség van. Magas hegyeken tudvalegőleg állandóan nagy a hideg.

* A pisai görbe toronynak párja akadt Syrakus nevű amerikai városban. Óriási orkán görbítette meg itt a tornyot, mely azonban feltűnése egészen szilárdan áll s nincs szüksége semmi gyomloltásra.

* Színváltoztatás. Bidwell tanár kísérletei közben oly érzékeslődséget létesített, mely a tárgyak színét változtatja át. Ha ugyanis egy félig fehér, félig fekete korong felső részének harmadát kivágjuk s azt gyorsan forgatjuk, a kivágott hely háta mögött levő piros lap zöldnek, a zöld pirosnak, a kék sárgának tünik fel. A londoni tudós társaság egyik esti ülésén a felfaláló egy női képet tett a korong mögé, melynek haja indigókék, arca smaragd-zöld, ruhája bíborpiros volt s kezében piros virágú violett színű napraforgót tartott. A korongot másodpercenként 6-8 ízben megforgatva a nő arca rózsaszínű, haja lencszi, ruhája kék, a napraforgó sárga s virágai zöldek lettek. Minden estre igen kellemes játékszernek is.

* A dohányzás Mexikóban és Sziában a törvénykezési tárgyalások alkalmával is szokásban van; bírák, esküdtek és ügyvédek rendszeren cigarettét szívnak, néha a vádlottnak is megengedik ezt.

* Az özvegy nők Peruban rendszeren nyilvánosan ünneplik meg férjük halálának első évfordulóját. A rokonok összegyűlnek az özvegy házában, ott gyászzené mellett lassú táncot járnak s midőn az elhalálozás órája elérkezett, egymás után leszedik az özvegyről a gyászruha darabokat s menyasszonyi öltönyt tesznek rá virágokkal. Erre a zene vidámmá lesz, a tánczölök az utcákra is kimennek s visszatérve, éjfélig esznek, isznak és mulatnak.

* A borostyánkővet legújabb időleg csak a Keleti-tenger partjain találták nagyobb mennyiségben. Újabbán az amerikai Egyesült-Államok különböző részeiben, különösen Arizona, Dakota és New-Jersey államokban találtak borostyánkőveket s feltűnőleg egészen más geológiai viszonyok között, mint a hogy Európában előfordul.

A Franklin-Társulat rendkívüli könyvárlásállítást rendezett az idén könyvkiafványából. Ez első irodalmi intézetünk becses kiadványainak hosszú sorozatát állította össze, melyből 10 forint árú vásárnál egyharmad rész; 20 forint árú fele rész; 100 forint árú rész kétharmad rész enged. A könyvek jegyzéke levelező-lapon rendelhető a Franklin-Társulattól, Budapest, IV. egyetem-utca 4, mely azt ingyen megküldi.

A termes gőzhajók téli menetrendje Fiume—Venecze és Fiume—Ancona között. Fiume és Venecze között az elegáns „Daniel Erő” Fiume—Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett „Villás” nevű gőzhajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kívül még külön luxus osztályllyal is bírnak, melyek külön teremmel, kiténő ágyakat tartalmazó kabinokkal, dohányzó teremmel és villamos világitással vannak ellátva. A „Villás” nevű gőzhajó a termen kívül még egy kisebb négy hálóhelyllyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bír, mely külön megrendelhető. Ezen termes hajók menetrendje f. é. november hó 1-től 1898. évi március 31-ig a következők:

Fiuméből indul Veneczébe minden szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Veneczébe másnap reggel 7 órakor.

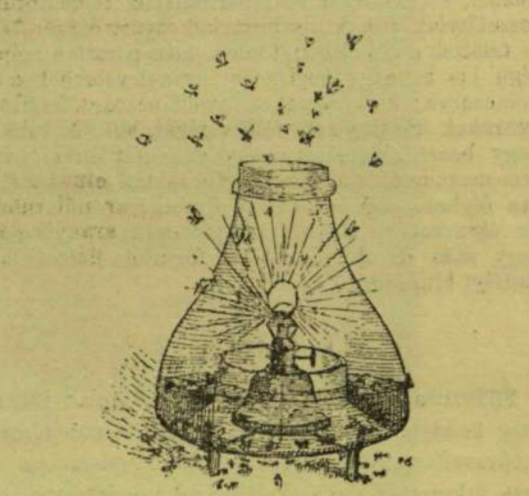
Veneczéből indul Fiuméba minden kedden este 7 óra 30 perczkor a Szt. Márk-térről, érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor csatlakozásban a Budapestre 7 óra 25 perczkor reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden csütörtökön este 8 órakor, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor csatlakozásban a Rómába induló gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szombaton este 8 óra 30 perczkor, csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre reggel 7 óra 25 perczkor

Méhek kidobolása.

Rovarfogó lámpa.

Madárretető.

Amerikai tyúk-ketrecz.

MUTATVÁNYKÉPEK A „MAGYAR GAZDA” (A „POLITIKAI UJDSÁG” MELLÉKLETE) LEGUTÓBBI SZÁMAIBÓL.

induló gyorsvonathoz. A tengeren való hajó átkelés 10 órát vesz igénybe.

Budapest—Fiume között gyorsvonaton, onnan Anconához vagy Veneczéig gőzhajón együtt fizetendő:

A gyorsvonat I. osztályáért a gőzhajón a luxus-osztályért ágygyal együtt 20 forint, a gyorsvonat I-ső osztályáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 forint, csak a gőzhajón a luxusosztályban ágygyal együtt 8 forint, az I. helyen ágygyal együtt 6 forint.

A fentebbi utirányon át közvetlen menetjegyek adatnak ki következő árakon a gyorsvonaton: Budapest—Fiume között I. oszt. 12 forint, II. oszt. 8 forint.

Bpest-Firenze	Fiume—	I. o. 72-60 fe. II. o. 53-25 fe. III. 30-05. fe.
• Genua	Venecze	• 87-95 • 64-10 • 36-10 •
• Milánó	—	• 69-10 • 50-85 • 28-65 •
• Turin	—	• 87-75 • 63-95 • 36-30 •
• Nápoly	Fiume-An-	• 98-95 • 71-70 • 40-85 •
• Róma	—	• 74-85 • 53-45 • 30-20 •

Ezen jegyeken kívül Budapestről Bari, Battaglia, Bologna, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra

is adatnak ki közvetlen menetjegyek. Bővebb értesítés nyerhető a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban és a Cook-féle utazási irodában.

A „POLITIKAI UJDSÁGOK”

politikai és gazdasági képes hetilap.

A «Vasárnapi Ujság» társalapja, a «Politikai Ujdságok», újabbán a napi eseményekre vonatkozó képekkel illusztrálva jelenik meg. A «Politikai Ujdságok» rendes előfizetési ára egész évre 5 forint, évnegyedre 1 forint 25 kraj; a «Vasárnapi Ujság» előfizetői azonban egész évre 4, negyed-évre 1 forintot rendelhetik meg. A «Politikai Ujdságok», mely nemcsak a politikai, hanem általában az egész közelet minden nevezetesebb jelenségeire kiterjeszti figyelmét, hétről-hétre számot ad a legújabb értesülések alapján mindenről, a mi az egyik számtól a másikig letelt idő alatt a bel- és külföldön fontos vagy érdekes történt, s így a lap, kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a naplópapok at is sok tekintetben pótolja. A «Politikai Ujdságok» állandó ingyen melléklete a «Magyar Gazda» című gazdasági és kertészeti képes lap, mely a mezőgazdaság, állattartás, kertészet, szőlőtermelés és pinceszgazdaság, baromfitartás, selyemtenyésztés, konyha és háztartás körébe vezető tájékoztató közleményeket s gyakorlati utasításokat, hasznos tudnivalókat közöl a legjobb források után mindarról, a mi a külső és belső gazdaságra, annak mellékáigaira s általában az életmód czél szerű berendezése és kellemessé tételére vonatkozik. A «Politikai Ujdságok» a «Vasárnapi Ujság»-gal együtt megrendelve ellátják a házat a leg gondosabban válogatott olvasni valóval.

HALÁLOZÁSOK.

DIVÁLD KÁROLY, gyógyszerész, és fényképész, régi honvéd elhunyt 67 éves korában, Eperjesen. A sokszorosító műipar terén érdemeit szerzett hazánkban. Az első volt, ki a képek és rajzok másolására fénynyomati (fotótipiai) intézetet állított Eperjesen 1878-ban, s kiadta a «Képművészet remekei» című diszkrét, mely a legnevezetesebb festmények és szobrok mását közölte. A középiskolák számára az ó-kori történelmi és a művészettörténeti és régiségtani oktatás céljaira szintén többféle falitábla gyűjteményt adott ki. Budapestén is rendezett be művészeti telepet.

Elhunytak még a közelebbi napokban: KATÓ ISTVÁN, nyug. kir. táblai bíró, ki az ősz elején vonult nyugalmába, s Lugosról a fővárosba jött, 54 éves korában, Budapestén. — DRIGONI GAUBICZ Győző, magyar királyi honvédezredes, 60 éves korában, Bécsben. — MONTI LAJOS, borosjenői főszolgabíró, hosszas szenvedés után. — BUDAHAZY ENDRE, debreczeni állami anyakönyvvizető, 47 éves korában, Budapestén. Holttestét sógora, Könyves Tóth Kálmán debreczeni lelkész, hazaszállíttatta Debreczenbe. — PARASZNYAI RÁZCZ ABRAHÁM, 1848-49-iki honvéd-főhadnagy, esobaji ev. református lelkész, 74 éves korában, Csobaj községében. — HUMMER FERENCZ, Hummer Nándornak, a Szent-István-társulat titkárnak édes atyja, 76 éves, Balassa-Gyarmaton. — BINETER JÓZSEF ADOLF, Esztergommege egyik legvagyonosabb polgára, Bátorkeszin. — JUBA ADOLF, Juba Adolf fővárosi orvos édes atyja, 63 éves, Ujvidéken. — Gyöngyösi PÉTERŐ LMBE, volt négrádmegeyi főszolgabíró és negyvennyolcas őrnagy, 74 éves korában, Budapestén. — Nagy-egedi RÓZSA BERTALAN, nyug. altábornagy, a vaskorona rend lovagja, 59 éves korában, Gráczban. — KHEBERICH FRIGYES, Liptómege nyug. leváltárnoka, 74 éves korában, Német-Lipcsén. — GYAPAY VIKTOR, uradalmi bérlő és görmegei bizottsági tag, 65 éves korában, Gecse községében. — NYISZTOR ISTVÁN, ungvári közközházi gondnok, 73 éves korában, Ungváron. — LOEWENBACH JAKAB, temesvári tisztelebéli főorvos, 46 éves. — RITTERMANN SALAMON, Eger város legidősebb lakója, századegy éves korában. — Hihalom HARMOS KÁLMÁN, százasod, a magyar testőrség alörmostere, a Bécs melletti Badenben.

ERDŐDY JENNY grófnő, Károlyi Fanny grófné édes anyja, 89 éves korában, Stómfán. — ÖZVEGY LOSSONCZY SÁNDORNÉ, szül. tassi Vég Katalin, 82 éves korában, Tasson. — ÖZV. VINCEZ FERENCZ,

„EGYETÉRTÉS”

POLITIKAI NAPILAP.

Szavolszky Lajos, 1897. Kossuth Ferencz, felelős szerkesztő, XXXI. évfolyam, főszerkesztő.

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerűen, tömegesen csakamhar újra elmaradj, új előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbízható tudósításai által iparkodik meg, jó hírnevét mint hazánk legelső, legmagasabb szintű napilapja fenntartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetői kapcsolói állandóan magához, hanem közönségét új hódítókat által évről-évre maradtandón meg is szaporítsa.

Hogy ezt a célt elérjük, erre néve legnagyobb támaszkodunk a lap nagy terjedelmére. Az Egyetértés egyetlen egy oldalán majdnem annyi butty képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalán s így az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mint ha a kisebb apok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak újságnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12-20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36-60 oldalnyi terjedelmű. Csalis a lap így nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósításokat közölhet, a melyeket egy más lap sem nyujthat közönségének. Így általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés országgyűlési tudósításai e nemben a legteljesebbek, nemcsak a tudósítások kimerítő volta folytán, hanem annak nemcsak a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanaságánál fogva is, mely e tudósítások minden pártmenetűségétől előre eltérő, részesebb teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkívül bő tárcza- és regényrovata. Az Egyetértés állandóan két kiténő regényt közöl egyszerre, részint eredeti, részint a modern világrodalom remekeiből válogatva először magyar nyelven, vagyis 40-50 kötet regények kötetekre ragunk. Ha most még tekintetbe vesszük az 400-500 nyomtatott ívre, vagyis 40-50 kötet regények nagyanyai forint. Ha most még tekintetbe vesszük az Egyetértés minden közéleti kiténősségeit és előrangú publicistikát által írott veszerkönyvet és egyéb politikai közleményeit, bő hirovatait, eredeti táviratait az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnaponként megjelenő egy-egy szaklapot pótló „Irodalom”, „Tanügy”, és „Művelődés”, című országos híri rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált közgazdasági, ipar és menedzser rovatát és megbízható társadalmi tudósításait, bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégíteni képes.

Mindenek előnyök dacára az Egyetértés előfizetési ára a legmérszelelőbb:

Egész évre	20 ft —
Fél évre	10 ft —
Negyed évre	5 ft —
Egy hóra	1 ft 80

Előfizetések legzsebesrebben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához Budapest, papnövelde-utca 8. intézendők.

A selyem a nagy évszázadok óta a hölgyek modorában, ha az illető ruháinak igen sokszor már a 2-ik 3-ik viselést után a hajtszokzon elhasadnak vagy mint a vatta szétmálnanak; ezen jelenség nem a véletlen által okozott elégtelen selyem, hogy az vastagabbnak s mégis olcsósnak tünjék fel, t. adatosan lezsen ezinn- és phosphor-savval pázolva, melyek a nyerselyem észálalt mintegy szétrágják; és így nyennél féselti eljárát megterhelésnek nevezik) minnél jobban óhatják a selymet megmozgítani, annál több czinn-fürdőben magyon az készült, hogy az ezen méregtel töltetésen magába szívja. Az így féselt selyem — a legemesebb szövés! — a halá csíráját tehát meg mieldt az a szövészekre kerülne, már is magában rejti. Az ilyen szálszálból készült ugynevezett selyemzseveknél rövid használat után természetesen szakadozniuk kell mint a gyujtó kamocznak és szerint, a mint azok többé avagy kevésbé terheltek meg. — A drága öltözetek készítését díjjal együtt) tökéletesen ártékteleen. Az ún valódi selyemimiből szivesen küldök postafordultával porto és vámmentesen mintákat. Henneberg G. (es. és k. utvári szállító) selyemgyárá, Zürichben. 7065

Gummiárúk, betegpótlási czikkek serekötők (észerek F. Bergerand párisi gyáros) legelőnyösebben beszerezhetők Polgár Sándor egyetemi kótszeresénél, Bpest, Erzsébet-körut 50. 7346

Czimbalmok a legjobb hangul és szerkesztett a legújanyosonban kaphatók Jegeni Géza, czimbalmkészítőnél. Budapest, Nefelejcs-utca 43. 7259

VAJDA PÁL

székes-főv. polgári iskolai rendes tanár

„Szépirásiskola”-ja

VIII. ker., József-körut 31/b sz.

Biztos és alapos kiképzést nyujt

főrangú és előkelő családok gyermekei részére (esetleg saját lakásokon)

a magyar, német szépirás és rindirásból. Paedagógiai képzettségem és e téren áltálánban ismert jó hírnevem — a n. é. szülőknek — biztosított nyujtanak, hogy a legszigorúbb követelményeknek is megfelelően képes vagyok. 7392

Vese, húgyhólyag, húgydara és kőszéveszélybántalmak ellen. továbbá a légző- és emésztési szervek hurutos bántalmáinál, orvosi tekintélyek által a Lithion-forrás

Salvator

kitűnő sikerrel rendelve lesz.

Húgyhajtó hatásu! 7070

Kellemes ízű! — Könnyen emészthető!

Kapható ásványvizerekkelészekben és gyógyszerárakban.

A Salvator-forrás igazgatósága Eperjesen.

Budapesten főraktár EDESKUTY L. urnál.

A Franklin-Társulat

Budapesti Czim- és Lakjegyzéke

(X. évfolyam), megbízható, hivatalos adatok alapján készült és az év végén jelenik meg.

A bővített tartalom dacára a könyv ára, vászonkötésben, most is csak 6 forint lesz.

Figyelemztetjük a közönséget, hogy a régi, bevált könyvet hasonló kiadvánnyal össze ne téveszesse.

A kiadóhivatal — hová a lakás bejelentések és egyéb közlemények intézendők — IV., egyetem-utca 4.

„Megváltó” gyógyszerára Puj, Erdélyi H. nyvadmege.

Ha szereti gyermekét, használja a kitűnőnek elismert Kárpáti

egészségi gyermek-lápkávéit.

Kapható a legtöbb gyógyszerárban s minden nagyobb kereskedésben.

1 doboz ára 18 krajczár.

Budapesti főraktár: 7290 EGGER-féle gyógyszerára — Nádorhoz.

A Zoltán-féle Egy füveg ára 1 forint.

csukamárolja

használatban a legjobb,

mert sem kellemetlen szaga, sem rossz ize nincsen, s úgy a gyermekek, mint a felnőttek szívesen veszik be. Főraktár: Zoltán Béla gyógyszerésztera Budapest, V. Széchenyi-tér és Nagykorona-utca sarok. 7401

Alapított 1864.

Vegyi tisztító és kelmefestőgyár

BERKETZ ISTVÁN

utóda 7036

Kitüntelve az 1878. évi párisi világkiállításon.

Kitüntelve az 1876. évi bécsi világkiállításon.

Kitüntelve az 1876. évi szegedi országos kiállításon.

Kitüntelve az 185. évi budapesti országos kiállításon.

Vegyi tisztításra és festésre elfogad mindennemű hölgy-, úri és gyermekruhákat, háztartási czikkeket, u. m. függönyeket, burtorszöveteket, szőnyegek, himzéseket stb. a lehető legújanyosabb árért.

Üzlethelyiségek Budapestén: IV., Rózsa-ter 7. és IX., Kinizsi-utca 14.

Arjegyék ingyen és bérmentve.

1897. november. 25. sz. 1897. november.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Keleti benyomások. (I.) — Krissmárik Jánostól.

A katolikusok autonómjáról. (IV.) — Forster Gyulától.

A kétezer éves Cicero. — W. J. tól.

A vízi malom. Regény. (XI.) — Elliot György után, angolból — Váczy Jánostól.

Költmények: Élet halál... — Szász Károlytól. — A választóthoz. — Goethe után németből. — Lévy Józseftől.

A babyloniai és héber hagyományok. — rz.-től.

Az orvosi gyakorlatról. — Thim Józseftől.

Ertesztő: Hampel József: A br nkor emlekei Magyarhonban. III. — Tégla Győr. — Szemere Miklós: Fiatal véreim. — Elemér Oskár. — Imre Sándor: Iróalmi tanulmányok. — nd. — Georg Brandes: William Shakespeare. — L. *. — A Természettudományok. — Métély Lajos. — Uj magyar könyvek. Megjelen. évenként 12-szer, 10 fünyi háv fuzetekben. Előfizetési ára bérmentesen küldéssel egész évre 12 forint, félvévre 6 ft.

Franklin-Társulat magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapestén.

KEPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 44-ik számában közölt képtalány megjelölt: Nagy dolgokban az akarati elismerésre méltó.

Feloldó szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

CHOCOLAT MENIER

A világ legnagyobb gyára. **50,000 kilo.**
Naponkénti eladás

Kapható minden fűszer-
és osemegó-kereskedésben
és cukrászdában. 7267

Csemege méz

finom valódi vi gőmez 5 kilós
bűdlogkanna 3 forint postán
bérmentve.

Kovács Sándor
méhészete 7420
Nagy-Beeskerek Nr. 50.

Fekete selyemkelmék
legszilárdabb festésűek, a kelleme viselés- és tartósságát jótá-
llo-
levéll. Magánok része kivételien megrendelési formá g
igazi gyári árak mellett vámentesen házhoz szállítva. Ezer
meg ezer előamerít. Mintak, fehér és színes selyemből is,
bérmentve küldetnek.

GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkelmé-gyárak egvártódsága Zúriah. 7375

Czerny-féle
Keleti rózsatej
oly meglepően tiszta, tisztá,
fiatalos arczbört
szerez, mely semmi más szer által el nem érhető;
kítőnő hatású májolt szeplő, pórsenések, bőr-
atka, nem szép arczvöröség és a bőr minden
tisztítatlansága ellen, megszünteti a sárga vagy barna
arczszínt a egyaránt alkalmas mind-n testrésze.
Ára 1 frt. Balsamszappan hozzá 30 kr.

Törvényesen védett, lelkiismeretesen megvizsgált
és valódi minőségben kapható 7416

ANTON J. CZERNY, Bécs.
XVIII. Carl Ludwigstrasse 6. (saját házában).
Szétküldés utánvétellel. Prospektus ingyen és bér-
mentve. Raktárak a nagyobb gyógyszerárakban
és illatszertárakban.

Veszérképviselőség és magyarországi főraktár Buda-
pesten **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerárakban.

4 arany,
18 ezüst
érem.

30 tisztelteti
és előmerő
okmány.

Kwizda-féle Fluid

A kigyó
védjeggyel.

Bágy óhírd állat-
tűrés-omethal
szor (dörzsolérs) az
emberi test ideg-
nak és izmának
erősödés és rugóny-
nyát téslelére.

Ára:
1/2 palack 1 frt.
Valódi csupán a fenti védjeggyel ellátott palackban és kapható
minden gyógyszerárakban. — Főraktár:
Kerületi gyógyszerár, Kornenburg, Bécs mellett.
Szőfogy, csimlap és csomagolás törvényesen védve. 7274

**Turista-
fluid.**
Turisták, járműve-
ken utazók és lo-
vaglók kitűnő elker-
rel használják test-
ük erősítésére és
annak nagyobb uta-
zások után való el-
frissítésére.

Ára:
1/2 palack 60 kr.
1/4 palack 30 kr.

LOHSE világhírű különlegességei
a bőr ápolására.

**EAU DE LYS
DE LOHSE.**
Hatvan év óta feltulha-
tlan mint legkínőbb bőv-
viz a tökéletes ifjú üdeség
megtartására, valamint a
nyári szeplő, napcsütés, pi-
roság, száraz foltok és az arcz
minden tisztálanságának
biztos eltávolítására fehérben
és rózsaszínen szókének,
sárgában barnákak.

LOHSE liliumtej-szappan
csodás illata, tisztasága és
finomsága végett a legkín-
őbb toilette-szappan árba
80 kr., rózsaszín 1 frt.
Gyártmányaim vásárlásnál mélt-
oskodású mindig figyelni a csomag-
ra: **GUSTAV LOHSE**
45 Jägerstr. 46 Berlin
udvari illatszerezős.

Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszer-
tárak n es jobb illatszertárakban. 7667

VASÁRNAPI UJSÁG

47. SZÁM. 1897. BUDAPEST, NOVEMBER 21. 44. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** egy egész évre 122 frt.
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévire ... 6.
Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** egész évre 8 frt.
Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egész évre 6.—
Külföldi előfizetésekhöz a postálalag
meghatározott viteldíj is csatolandó.
Külföldi előfizetésekhöz a postálalag
meghatározott viteldíj is csatolandó.
Külföldi előfizetésekhöz a postálalag
meghatározott viteldíj is csatolandó.

**FERENCZ JÓZSEF FŐHERCEG PESTVÁR-
MEGYE KÖZGYŰLÉSÉN 1847-BEN.**

MINDEN MAGYAR SZIVBEN lelkes visszhangot
keltett az az emelkedett hangulatú disz-
közgyűlés, melyet Pestmegye a múlt
október hó 16-án saját székházában a végre
tartott, hogy örömmünneppé szentelje e napot,
mint ötvenedik évfordulóját annak az 1847
október 16-án tartott emlékezetes közgyűlés-
nek, a melyen királyunk, mint még 17 éves
főherceg, királyi biztosul jelent meg, hogy
István nádort Pestmegye főispáni székébe ün-
nepiesen beiktassa. Ez volt az első alkalom,
hogy **Ferencz József** főherceg a magyar nem-
zet előtt hivatalosan bemutatkozott. Nemesak
a legközelebről érdekelt Pestmegye, hanem az
egész Magyarország is általános örvendezéssel
fogadta őt ez első föllépésekor, mert azon kívül,
hogy személyes jelességeinek híre jóval meg-
előzte ide jövetelét, már akkor úgy tekintették,
mint a magyar szent korona várományos örö-
kösét, kinek majdani trónralépte döntő fon-
tosságú lesz Magyarország és a magyar nemzet
sorsára, jövőjére.

S a fiatal főherceg a nagy várakozást a leg-
nagyobb mértékben kielégítette úgy személyes
megjelenésének kedvesességével, mint szintén
azzal, hogy beiktató beszédét magyar nyelven
tartotta. A magyar hivatalos stílnak ma is bec-
sületére való szép beszéd a következő volt:
•Tekintetes Karok és Rendek! Felsőleges urunk-
nak legnagyobb kegyelmét, miszerint engem
méltóztatott megbízni, hogy felsőleges királyi
helytartó István főherceget ezen nemes vár-
megye főispáni székébe iktassam, annál nagyobb
hálával élvezem, mert e diszes tiszt alkalmat
nyújtott nekem a szeretett Magyarországra oly
perczben lépni, midőn az, mint felsőleges urunk
atyai szíve óhajta, egy boldog korszak küszö-
bén áll s most tanúja lehetek azon közszeret-
nek, melyet főnséged dicső atyjától öröklött és
önmaga fényes tulajdonaival még inkább szil-
lárdított; de tanúja azon közbizodalomnak is,
melyet főnséged magas erényeivel és hazafiúi
törekvéseivel magának már is kivívott, mik
által biztosítva látom nemcsak e nemes vár-
megye, hanem a szeretett honnak is boldog
jövendőjét. Királyi megbízásomhoz képest tehát
főnségedet e nemes vármegye főispáni hivat-
lába, minden ahhoz tartozó hatalommal és jog-
gal, felsőleges urunknak nevében bevezetem, e

nemes megye rendeit intvén, hogy a főnséges
herceg királyi helytartót törvényes főispánjok-
nak ismerjék és intézkedéseit törvényszabta
engedelmességgel teljesítsék. Magam pedig ün-

neplni fogom mindig e napot, melyen főnsé-
ged iránti hő szeretetemnek és a magyar nem-
zethez élénk ragaszkodásomnak nyilvános jelét
adhatam!

FERENCZ JÓZSEF FŐHERCEG. — Eyb1 1847-iki rajza.

Selyemáruházunkban a karácsonyi occasió-eladás megkezdődött.

A mélyen leszállított, de szabott árak mellett csakis a raktáron levő új és szolid áruk kerülnek eladásra tájékozául fel-
említjük ezekből a következőket:

Tiszta selyem lyoni foulard, métere **48 kr., 65 kr. és 75 kr.**,
valódi chinai és japán pongis métere **88 krajozár és feljebb**,
taffetas damier (pepita) fekete-fehér, tiszta selyem métere **98 kr.**,
taffetas damier (pepita) fekete-fehér, tiszta selyem métere **98 kr.**,
taffetas damier (pepita) gyönyörű színekben métere **1 frt 05 kr.**,
fekete damassé, tiszta selyem, métere **85 kr., 1 frt 05 és feljebb**,
mintázott sicilienne minden színben métere **1 forint 05 krajozár.**

Az árak minden czikken számokkal vannak jelölve, így tulbecsítés vagy alku ki van zárva.

A mélyen leszállított árak csakis november 10-től december 31-ig maradnak érvényben.

SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA

lyoni és párisi selyemkelme-különlegességek áruháza
BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4. 7404

Nagy occasió-eladás!!
Magyarország legnagyobb
selyemáruházában
Fischer Simon és Társainál
BUDAPEST,
V., Bécsi-utca 7. és Deák Ferencz-utca 12.

Haute nouveauté selyemszöveteket,
valódi japáni csikós és sima mosó-selyem
minden színben 63 krtól 75 krig,
valamint
sima és schottisch volvets, selyem-bársonyok peluches
stb. stb. 7412

óriási választékban, mélyen leszállított áron.
4-10 méteres maradékok minden áron.

Szépség és egészség.

Korunk főnyavalyája
az idegesség
és vértelenség, melyből számtalan
kór származik. Ez ellen
pedig legbiztosabban hat a
vasas chinabor
1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg
franco küldve 6 frt.

Sherryval van készítés és min-
den hasznosná készítmények
közt a legjobb chinabort és
van tartalmaza.

ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerész Aradon.
Kapható Budapesten: 7337
Török József gyógyszer. utal és minden magyarorsz. gyógyszerárakban.

Fesztly társaság körkép palotájában
Városliget 7368

**Krisztus a keresztfán
és Jeruzsálem**
óriási körkép. Látható.
reggel 9 óratól este 6 óráig.
Az esti órákban villanyvilágításnál.
Belépő díj 50 kr.
Gyermekjegy 30 krajozár.